

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Diplomová práce

2016

Bc. Eva Kudrnová

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Pohled rodičů mluvčích na výuku anglického jazyka v českém vzdělávacím systému

Diplomová práce

Autor: Bc. Eva Kudrnová
Studijní program: N7504 / Učitelství pro střední školy
Studijní obor: 7504T261 / Učitelství pro střední školy – informatika
7503T160 / Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – anglický jazyk a literatura
Vedoucí práce: Mgr. Irena Loudová, Ph.D.

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Eva Kudrnová

Osobní číslo: P14P0425

Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy

Studijní obory: Učitelství pro střední školy - informatika

Název tématu: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - anglický jazyk a literatura
Pohled rodilých mluvčích na výuku anglického jazyka
v českém vzdělávacím systému

Zadávací katedra: Katedra pedagogiky a psychologie

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce se bude zabývat významem rodilých mluvčích, jejich rolí a přínosem pro české školství. Cílem práce je zmapovat výhody a nevýhody využívání rodilých mluvčích jako učitelů v českém školství. V praktické části práce bude provedena analýza pohledu rodilých mluvčích na práci v českém vzdělávacím systému. Pro výzkum budou použity rozhovory s vybraným vzorkem informantů.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 2. 4. 2016

Bc. Eva Kudrnová

Anotace

KUDRNOVÁ, Eva. *Pohled rodilých mluvčích na výuku anglického jazyka v českém vzdělávacím systému*. Hradec Králové, 2016. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Katedra pedagogiky a psychologie, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce: Mgr. Irena Loudová, Ph.D.

Práce se bude zabývat významem rodilých mluvčích, jejich rolí a přínosem pro české školství. Cílem práce je zmapovat výhody a nevýhody využívání rodilých mluvčích jako učitelů v českém školství. V praktické části práce bude provedena analýza pohledu rodilých mluvčích na práci v českém vzdělávacím systému. Pro výzkum budou použity rozhovory s vybraným vzorkem informantů.

Klíčová slova: rodilí mluvčí, nerodilí mluvčí, anglický jazyk, osobnostní charakteristika, profesní kompetence, výhody, nevýhody

Annotation

KUDRNOVÁ, Eva. *The Native Speakers' Perspective on Teaching English in the Czech Educational System*. Hradec Králové, 2016. Diploma Thesis. University of Hradec Králové. Leader of the Diploma Degree Thesis. Mgr. Irena Loudová, Ph. D.

The paper will address the importance of native speakers, their roles and contribution to the Czech education. The goal is to map out the advantages and disadvantages of the implementation of native speakers as teachers in the Czech education system. In the practical part of the thesis, the qualitative investigation of their perspective on the work in the Czech education system will be done. For the research, the technique of an interview with a selected sample of informants will be used.

Keywords: native speakers, non-native speakers, English language, personal characteristics, professional competence, teaching, advantages, disadvantages.

Obsah

I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Úvod.....	9
2 Jazyk jako komunikační prostředek.....	10
2.1 Anglický jazyk není světově nejrozšířenější jazyk	10
2.1.1 Anglický jazyk – kandidát na pozici Lingua Franca	11
2.2 Bloomova taxonomie vzdělávacích cílů	11
2.3 Kulturní gramotnost zahrnuje poznatky o kulturním bohatství země.....	12
2.4 Struktura učení cizího jazyka	13
2.5 Charakteristika didaktiky cizích jazyků	13
2.6 Faktory produkují rozdíly – typy přízvuků a dialektů.....	14
2.7 Jazyková etiketa	15
3 Důležitost znalosti cizího jazyka v globalizovaném světě.....	16
3.1 Norma znalosti cizího jazyka	16
3.2 Pozitiva ovládnutí cizího jazyka pro osobnostní a profesní vývoj.....	17
3.2.1 Národní plán výuky cizích jazyků	18
3.3 Jazykový pas	19
3.4 Multimediální technologie partnerem klasických metod a roviny hodnocení	20
4 Proces řízení, jehož výsledkem je poznání	20
4.1 Osobnostní charakteristiky dobrého učitele a „Soft Skills“	21
4.2 Profesní kompetence učitele.....	22
4.3 Zkušenost rodilého mluvčího s výukou v cizí zemi.....	23
4.3.1 Budování vztahu	24
4.3.2 Forma výuky se dnes různí	24
4.3.3 Žádosti českých škol o rodilé mluvčí.....	25
4.3.4 Inspekční zprávy o rodilých mluvčích – přínosy a nedostatky.....	25
5 Dříve a dnes – zaměstnání učitelů ze zahraničí	26
5.1 Předpoklady, přínosy a překážky	27
5.1.1 Osobní doporučení	27
5.1.2 Solventní konkurence.....	27

5.1.3	Rodilý mluvčí, významný motivační faktor pro žáky – důvody absence.....	27
6	Školský zákon a kvalifikační předpoklady	28
6.1	Požadovaná kvalifikace – změna zákona	28
6.1.1	Provázanost kvalifikačních požadavků.....	29
6.2	Začleňování do globálního civilizačního prostoru a jazykový potenciál	29
7	Důvody pro výběr učitele – rodilých či nerodilých mluvčích	30
7.1	Nejdůležitější aspekt – učitel ví, jak učit studenta	31
7.1.1	Dichotomie.....	32
7.1.2	Kritéria rodilých mluvčích.....	32
7.1.3	Vnitřní, vnější a narůstající kruh (Inner, Outer and Expanding Circle).....	32
7.2	Co svět rozumí centrem a co periferií	33
7.3	Koncept pochopení termínů nerodilý nebo nerodilý mluvčí.....	33
8	Rozlišovací prvky mezi rodilými a nerodilými mluvčími	34
8.1	Způsob výuky a dvojrole učitele	34
8.1.1	Úspěch záleží na motivaci i jiných aspektech.....	34
8.2	Podstatné rozdíly	35
8.2.1	Proč může být rodilý mluvčí důležitý pro zdárný vývoj žáka	36
9	„Nejlepší“ je relativní pojem	37
10	Podpora státu.....	37
11	Virtuální hospitace jako evaluační nástroj kontroly výuky	38
11.1	Výhody videozáznamu	38
11.2	Významné rysy a výhody	38
11.3	Realizace a cíl virtuálních hospitací	39
12	CLIL ve výuce	39
12.1	Pojem CLIL	40
12.2	Hard and Soft CLIL	40
12.3	Realizátor CLIL	40
12.4	Výhody a rizika CLIL.....	40
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....		41
13	Výzkumné šetření – kvalitativní výzkum	41
13.1	Metoda – strukturovaný řízený rozhovor a výzkumný vzorek.....	41
14	Charakteristika výzkumného šetření.....	41

14.1	Tabulka 1 – seznam dotazovaných informantů	42
15	Výzkumné otázky	43
15.1	Otázky řízeného rozhovoru	43
16	Výsledky šetření.....	44
17	Souhrnné výsledky rozhovorů	62
17.1	Část první – otázky přibližující informanty po stránce osobní a sociální	62
17.2	Část druhá – akademická půda – pedagogická praxe (skutečnost)	63
17.3	Část třetí – porovnání s místními učiteli při plnění úkolů a závěr (zkušenost)	65
18	Diskuse.....	67
19	Závěr	72
20	Bibliografie	73

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Úvod

Znalost anglického jazyka je v dnešní době jeden ze základních předpokladů úspěchu v mnoha odvětvích pracovního procesu i při budování kariéry. Anglický jazyk podobně jako český jazyk se vyučuje na všech školách v České republice, a proto je vhodným námětem pro analýzu způsobu výuky a možností nejvhodnějších cest, které vedou k cíli, což je v tomto případě ke znalostem na mezinárodní úrovni srovnatelným se světovým trendem vyučování a kvalitativním standardem.

Způsob vyučování anglického jazyka se v České republice od revoluce v roce 1989 po dnešek značně změnil stejně tak jako nároky, kvalita i přístup. To je důvod, proč stojí za to zrekapitulovat jednotlivé etapy a zamyslet se nad výstupy, které z těchto změn plynou.

Je třeba se také zabývat úvahou nad tím, jakou roli hraje ve vzdělávacím procesu učitel. Ve výuce jazyků je to posouzení, zdali kvalitnější práci může odvést místní učitel, pro kterého je anglický jazyk druhým jazykem (ESL)¹ či rodilý mluvčí a kdo zanechá lepší výsledek na svém objektu působení – studentovi/žákovi. Posoudíme výhody a nevýhody obou typů a zaměříme se též na názory veřejnosti i zástupců institucí, které se profesionálně zabývají zajišťováním těchto služeb. V neposlední řadě zařadíme i aktuální příspěvek ministra školství.

Přestože většina učitelů anglického jazyka na celém světě jsou nerodilí mluvčí, nebyl až do nedávna vykonán žádný průzkum na toto téma. Po průkopnické práci Roberta Phillipsona v roce 1992 a Petera Medgyese v roce 1994 uplynulo skoro deset let, než vyšla v roce 1999 kniha „Nonnative Educators in English Language Teaching“ od Geroge Braine. Teprve potom se začali vědci více věnovat dichotomii² rodilých a nerodilých mluvčích v roli učitele anglického jazyka, jejich vlivu a dopadu na vzdělání. (L. Moussu, E. Llorca, 1998)

Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi důležitou a dosud stále nedostatečně zajišťovanou sféru vzdělávání, pokusíme se vyvodit závěry, které mohou vést ke zlepšení služeb v této oblasti či ke změně souvisejících zákonů. Práci doplní dotazníkové šetření provedené mezi 180 žáky střední školy a 60 žáky 9. tříd základní školy. Právě jejich názor může znamenat značnou podporu ve změně v pojetí vzdělávání tohoto typu.

¹ ESL je zkratka pro English as a Second Language, která se používá pro žáky, kteří se učí jazyk jako druhý mimo svůj rodný jazyk

² Dichotomie = dichotomie, zřetelný rozpor mezi něčím

2 Jazyk jako komunikační prostředek

Na světě dnes existuje více než šest a půl tisíce jazyků. Vlivem globalizace a migrace se předpokládá, že polovina z celkového počtu do konce 21. století vymře. Některé z těchto jazyků dokonce po sobě nezanechají jakýkoli literární text a daný jazyk se tak stane nejen mrtvým, ale též jazykem zcela vymřelým.[50]

Na druhé straně stojí jazyky, jejich rodilí mluvčí se počítají na milióny. Přibližně 4 miliardy lidí z celkových 6,5 miliardy lidí na zemi (tedy více jak 60 %) používá jeden ze třiceti nejrozšířenějších jazyků jako svou mateřskou řeč. A jakými jazyky mluví největší počet obyvatel?

Angličtina vznikla na území Anglie a je čtvrtým nejrozšířenějším mateřským jazykem na světě. Přísluší k jazykové rodině indoevropské a zařazuje se mezi západogermánské jazyky. Používá ho 430 milionů lidí. [50]

2.1 Anglický jazyk není světově nejrozšířenější jazyk

Ačkoli dnes zájmu českých studentů dominuje anglický jazyk, světově nejrozšířenějším jazykem není. Na vrcholu žebříčku stojí čínština (resp. její mandarínský dialekt), který je úředním jazykem v Čínské lidové republice a na Tchaj-wanu. Udávaný počet rodilých mluvčích přibližně 1,2 miliardy obyvatel.

Na druhém místě je v počtu rodilých mluvčích hindí (hindština), jeden z oficiálních jazyků Indie a jeho příbuzné jazykové dialekty, kterými se hovoří v severní a střední Indii, v Nepálu, na Fidži, v Pákistánu, na ostrově Mauricius a na souostroví Trinidad and Tobago. Počet rodilých mluvčích hindštiny je asi 600 milionů.

Země, kde se hovoří třetím nejrozšířenějším jazykem – španělštinou – zasahuje do bohaté koloniální minulosti Španělska. Zjednodušeně můžeme uvést, že třetím nejrozšířenějším jazykem hovoří (samozřejmě včetně Španělska) celá Latinská Amerika s výjimkou Brazílie. Celkově španělsky mluví více než 400 milionů obyvatel.

Překvapivě teprve až na čtvrtém místě nalézáme angličtinu. Angličtina je prvním oficiálním jazykem ve 35 státech světa, celkem jí hovoří 400 milionů rodilých mluvčích. V dalších téměř padesáti státech je jedním z více státních jazyků. Počet obyvatel, kteří používají angličtinu, jako svůj druhý jazyk je dalších 600 milionů. Dalších 600 milionů lidí ji používá jako cizí jazyk. Tento bohatý nárůst nastal od roku 1950. Celkové udávané počty se pohybují od 200 milionů do 1 miliardy.

Pro úplnost uvedeme, že pátým nejužívanějším jazykem je arabština. Hovoří jí více než 250 milionů obyvatel, převážně ze zemí Blízkého východu a Severní Afriky. Není bez zajímavosti uvést pět nejrozšířenějších jazyků, kterými jejich mluvčí hovoří jako svým

druhým jazykem. Zde je na prvním místě francouzština, následuje angličtina, ruština, portugalština a arabština.[50]

2.1.1 Anglický jazyk – kandidát na pozici Lingua Franca

V dnešní době je angličtina hlavní kandidát na pozici lingua franca¹. Angličtina je současná lingua franca vědy a techniky, mezinárodního obchodu a z diplomacie vytlačila francouzštinu již definitivně po druhé světové válce. Mezník v uznání dominance angličtiny přišel v roce 1995, kdy se angličtina připojila k francouzštině jako jeden z pracovních jazyků Evropské unie.

Moderní trend používat angličtinu je ovlivněn historickými důsledky, ale rozhodně se zrychlil ve věku elektronických médií skrz masivní „kulturní export“ z USA (filmy a hudba). Angličtina je mnohými brána jako lingua franca současného světa, vzhledem k hospodářské hegemonii vyspělých západních evropských států ve světě financí a obchodních institucí. V oblasti vědy se používá angličtina jako jediný jazyk téměř na všech mezinárodních setkáních, všechny významnější vědecké časopisy také publikují anglicky. (Crystal, 2010) (Moussu, Llorca, 1998) [58]

Oxford English Dictionary zahrnuje 171 000 slov, ale Merriam Webster's Third New International Dictionary, Unbridged předpokládá počet mnohem vyšší. Je těžké spočítat přesně počet slov v jazyce a je složité rozhodnout, která slova skutečně započítat. Např. vědecké nebo lékařské výrazy, odvozená slova či slova zastaralá. [49]

2.2 Bloomova taxonomie vzdělávacích cílů

Jazyková výchova je proces záměrného a cílevědomého působení na žáka tak, aby se jeho kladné rysy a osobnost rozvíjely i nadále v post-pedagogické praxi, zejména v samostatné komunikaci v cizím jazyce.

Cíle jazykového vzdělávání definujeme behavioristicky pomocí Bloomovy taxonomie vzdělávacích cílů, ze které se vychází rovněž při sestavování RVP², kam jsou její prvky rovněž zapracovány. Popisujeme tak poznávací (kognitivní) část cílů vyučovacího procesu a využíváme k tomu činnostní slovesa: *„Definovat a seřadit pro zapamatování, znalost terminologie a faktů; vyjádřit a vysvětlit pro pochopení, porozumění, překlad z jazyka, interpretaci; řešit, uvést vztah, uspořádat pro aplikaci, použít abstrakce a zobecnění;*

¹ **Lingua franca** je jakýkoliv jazyk šířeji využívaný nad rámec rodilých mluvčích. Status lingvy franky je de facto obvykle „udělen“ lidmi jazyku, který nejvíce ovlivňuje dobu, ve které žijí. Název „lingua franca“ (*sabir*) byl původně používán Araby. [53]

² RVP – Rámcový vzdělávací program

analyzovat, rozhodnout a rozčlenit pro rozbor komplexní informace na prvky; kategorizovat, organizovat a shrnout pro syntézu, složení prvků do nového celku: zdůvodnit, zhodnotit pro hodnotící posouzení podkladů podle kritérií.“ (Skalková, 1999).

Učivo je konkretizací cíle, jde o obsah. Lze vymezit v minimálním rozsahu pomocí teorie základního učiva. Určuje dokonce nutnost vědecké správnosti, přiměřenosti k věku a osobnosti studentů, a po vzoru J. A. Komenského se snaží zamezit odtrženosti teorie a praxe. (Chlup, Kopecký, 1963).

Strukturální přístup k učivu v americké poválečné pedagogice rovněž umenšuje prioritu kognitivních technik – nekáže naučit se velké množství faktů, místo toho požaduje umět logicky provázat základní poznatky, budovat vzájemné vztahy a souvislosti. (Bruner, 1965).

Oba přístupy k vymezení obsahu našly uplatnění v české didaktice cizích jazyků. Bázičké principy v cyklickém uspořádání vzdělávacích standardů roku 1995 vystavěných na kmenovém učivu; integrativní principy ve slučování některých příbuzných předmětů a definování mezipředmětových vztahů v rámci Rámcových vzdělávacích programů z let 2004-2009 pro střední školy. Nejnověji se projevuje provázání cizího jazyka s ostatními předměty až na úroveň, kdy škola vyučuje vybrané předměty v cílovém cizím jazyce, tj. CLIL¹, např. české gymnázium učí chemii ve francouzštině nebo psychologii v angličtině. (Hoffman, 2013)

2.3 Kulturní gramotnost zahrnuje poznatky o kulturním bohatství země

Jazyková výchova umožňuje studentům získat znalosti základů obecné angličtiny formou praktických cvičení, povětšinou vystavěnou na komunikativní metodě a přehledu o faktech z blízkých oborů, zejména kulturní gramotnost a čtenářskou gramotnost. Směřuje se jí k vyššímu podílu i zapojení studentů do reálné komunikace v cílovém jazyce, avšak slouží také jako vodítko k přístupu středoškoláků k budoucímu porozumění jazykovým situacím, orientaci v cizině, pocitu zodpovědnosti a sebedůvěry. Neučí se běžnou terminologií, včetně cizích slov.

Kulturní gramotnost zahrnuje poznatky o kulturním bohatství dané země, vlastivědný přehled a zaměřuje se zejména na komunikační situace odlišné od studentů domácích situací, aby byl prakticky připraven na studijní pobyt v cizí zemi. Přitom se používá poznatků psycholingvistiky, geografie, biologie, antropologie aj. Jazykové výuce zdánlivě vzdálených oborů.

Čtenářská gramotnost motivuje ke čtení literárních děl. Čtenářskou gramotností se rozumí aplikace současné a historické literární vědy s cílem dosáhnout u žáků zájem o čtení děl v

¹ CLIL znamená Content Language Integrated Learning

cílovém jazyce, schopnosti jejich rozboru, pochopení obsahu, myšlenkových proudů a širších souvislostí kolem doby, kdy díla vznikala.

2.4 Struktura učení cizího jazyka

Strukturu učiva můžeme popsat následovně. Praktická angličtina obecná a účelová¹, často konkretizována do praktického nácviku jednotlivých dovedností – mluvení/konverzace, poslech, psaní a čtení², dále kulturní gramotnost³, čtenářská gramotnost⁴, deskriptivní a historická jazykověda⁵. (Hoffman, 2013)

V poslední době se prudce rozvíjí ICT⁶, takže student i učitel pracuje s počítačem, smart phonem, iPadem, síťovými prostředky komunikace a vzdělávání (např. ICQ, Facebook) sleduje zahraniční filmy pomocí satelitního nebo kabelového vysílání a jsou na něj kladeny nároky na kritické myšlení v mezinárodní konkurenci globalizovaného trhu.

Vstupní a výstupní úroveň studenta cizích jazyků v našem školském systému tyto aspekty odráží a v edukačním procesu se proto musí řešit otázky, které s ním v relativně nedávné době ani vzdáleně nesouvisely.

Výchova studentů pěstuje efektivnost jejich výkonu, jež směřuje k žádoucím cílům, avšak pedagogové cizích jazyků k tomu musí být vybaveni dovednostmi pedagogickými i didaktickými.

Kompetence učitelů cizích jazyků a dílčí cíle jejich výchovy lze vysledovat v dokumentech Doporučení Evropského parlamentu a Rady o klíčových schopnostech pro celoživotní vzdělávání nacházíme kompetenci pojmenovanou „smysl pro iniciativu a podnikavost“. Smyslem této kompetence je schopnost převádět myšlenky do praxe, která předpokládá tvořivost, schopnost zavádět novinky a nést rizika i plánovat a řídit projevy s cílem dosáhnout určitých cílů. (Hoffman, 2013)

2.5 Charakteristika didaktiky cizích jazyků

Didaktika cizích jazyků se zařazuje mezi pedagogické vědní obory, protože zkoumá cizí jazyk a pedagogické zákonitosti v průběhu vyučování, zabývá se zobecněnými zákonitostmi vyučování.

Postuláty čerpá didaktika jazyků ze zobecnění zkušeností a tzv. „dobré praxe“ zejména od učitelů vykonávajících úspěšně svou profesi již po delší dobu.

¹ General English, English for a Specific Purposes např. Právní, bankovní, akademická – English for Academic Purposes

² Speaking, listening, writing and reading

³ Culture studies, cultural literacy (Průcha, 2005)

⁴ Literary studies

⁵ Respektivě grammar and phonetics

⁶ ICT – Informační a komunikační technologie

Cílem didaktiky anglického jazyka je zvyšování znalostí a schopností jedinců, pěstování klíčových kompetencí, profesní příprava na podnikání nebo zaměstnání a utváření individuální a společenské hodnoty. (Choděra, 2006)

Přímé metody jsou také často interpretovány jako obdoba osvojování mateřského jazyka dítětem. Tato charakteristika platí pouze z části. Zatímco dítě se učí mateřskému jazyku incidentálně, spontánně a v procesu neformálním, žák se cizímu jazyku učí v procesu řízeném, unitencionálním, formálním. Pro dítě je mateřský jazyk první verbální zkušeností, pro žáka cizí jazyky, dalším dorozumívacím médiem. (Choděra, 2006)

Stále významnějším činitelem cizojazyčného učení bude mobilita a migrace osob a s tím spojené incidentální, situační, příležitostné osvojování cizích jazyků, z části podporované různými specializovanými kurzy na bázi individuální intenzity. Rozšíří se vícejazyčné prostředí výuky.

S rostoucím bohatstvím společnosti a prohlubující se evropskou integrací poroste význam výuky na způsob tzv. sendviče, kdy vedle domácích stacionárních forem výuky, tj. domácích škol, budou do kurikula zařazeny takové prvky, jako je časově omezený pobyt v cizojazyčném prostředí v péči místních školských zařízení.

Postavení učitele se změní podstatně, a to vlivem především počítačové technologie. Učitel bude stále častěji a více přijímat i roli inspirátora a na druhé straně ověřovatele, supervizora žákova učení, ať v podmínkách přímého či distančního kontaktu – úloha partnera autentické cizojazyčné komunikace však zůstane nedotčena.

Podíl na společenské prestiži znalosti cizích jazyků – status člověka ovládajícího cizí jazyky poroste do té míry, že bude stále více rozhodovat o jeho společenském a pracovním postavení. (Choděra, 2006, str. 182)

2.6 Faktory produkují rozdíly – typy přízvuků a dialektů

Kolln a Funk ve své knize píše o tom, že existuje velké množství typů anglického jazyka. Různé části země, různá úroveň vzdělání, různá etnická příslušnost – všechny tyto faktory produkují rozdíly v jazykovém společenství. Jeden z pozitivních přínosů, kterým televize přispěla k našemu vzdělávání, je demonstrace těchto zvláštností. Někdy projev v anglickém jazyce zní tak různě od toho, co považujeme za angličtinu, že pochybujeme, jestli je to stejný jazyk. Některé dialekty v Britských programech jsou nerozšifrovatelné. Navzdory tomu však, i když určitý dialekt může znít tak odlišně, většina jejich gramatických struktur a pravidel je úplně totožná.

Ve Velké Británii se používá standardní přízvuk (accent) nazvaný RP (Received Pronunciation). Je to přízvuk, který je neutrální, nepoplatný žádné skupině ani národu. Je to

typický jazyk střední a vyšší vrstvy, který používá BBC i TV ve svých vysíláních a je vyučován ve škole. (Kolln, Funk, 2002)

GA (General American) je přízvuk (accent), který je stejně jako RP v Británii považován za standard. Používá se v televizi, rádiu, reklamách a jiných médiích. Je podobný přízvuku, který se používá na středozápadě. Americká angličtina v různých částech Spojených států doznává značných výkyvů ve výslovnosti. Za zmínku stojí rozdíl v přízvuku mezi výslovností jižní a severní Ameriky, jejichž přízvuk se od sebe značně liší tak jako se liší v dalších různých regionech. (Comparison of General American and Received Pronunciation) (Roach 2010) [48]

První slovník angličtiny byl vydán v roce 1755. Autorem byl Samuel Johnson a slovník byl nazván – Dictionary of the English Language. Vytvořil první jazykový standard.

Angličtina byla později zjednodušena. Moderní prvky a novotvary (mnohé z nich se neuchytily) najdeme ve slovníku, který vydal v roce 1828 Noah Webster ve Spojených státech. [54]

2.7 Jazyková etiketa

Strukturalisté, potom, co popsali jazyk všech rodilých mluvčích jako gramatický, se sami začali nazývat „benevolentní“, prosazující myšlenku „všechno dovoleno“, zatímco po dobu tří set let je snaha i cíl vyučovat v gramatických hodinách správnou spisovnou gramatiku tak, jak je popsána v učebnicích. Správná gramatika zahrnuje standardy a pravidla, ale strukturalisté odmítají obojí. Činí rozdíly pouze mezi dvěma typy pravidel: gramatická pravidla a společenská pravidla země, kde se jazyk používá. Někdy je nazýván „jazyková etiketa“. (Kolln, Funk, 2002)

Dalším důležitým aspektem úzce spjatým se správným používáním jazyka je, že se jazyk vyvíjí a mění. Jazyk je živý organismus, a proto je i v něm změna nevyhnutelná, často je zjevná. Samozřejmě, když porovnáme Shakespearovskou angličtinu nebo jazyk King James Bible s naší moderní verzí, sami pochopíte, že se tento jazyk v mnohých obrysech liší. (Kolln, Funk, 2002)

Mají tedy učitelé ve třídě brát na zřetel dialektové odlišnosti u projevu jednotlivých studentů? Měli by je „opravovat“? Těmito otázkami se zabýval National Council of Teachers of English ve svém spisu nazvaném „Práva studentů na jejich vlastní jazyk“. Organizace NCTE¹ potom co došla k názoru, zaujala postoj, že učitelé by měli respektovat dialekt svých studentů, ale učitelé jsou zároveň povinni vyučovat studenta číst a psát v uznávané standardní angličtině, jazyku obecně uznávaném na pracovištích, pro které jsou připravováni. Správnou

¹ NCTE – National Council of Teachers

cestou by bylo, seznámit se s individuálními, etnickými a regionálními odchylkami. Všude, kde se jazyk vyučuje, měli bychom být jako v laboratoři a jazyk věcně zkoumat.

V roce 1994 organizace NCTE vydala usnesení, které povzbuzuje k včlenění jazykového povědomí do tříd a do přípravy učitelů. Zahrnuje zkoumání, jak se jazyk mění v rámci speciálního a kulturního rámce, jak se mění postoj lidí k těmto změnám jazyka v rámci kultur, společenským tříd, z hlediska pohlaví, a generací. Jak mluvený a psaný jazyk ovlivňuje posluchače a čtenáře, jak „správnost“ v jazyce odráží sociální společenství, politické, ekonomické hodnoty a jak se osvojuje první i druhý jazyk. Jazyková vnímavost také zařazuje výuku gramatiky z úhlu popisného (Descriptive) spíše než normativního, (Prescriptive) příkazového. (Kolln, 2002, str. 12, 13)

3 Důležitost znalosti cizího jazyka v globalizovaném světě

Znalost cizích jazyků se stává v globalizujícím světě a v integrující Evropě profesním a kulturním předpokladem. Součástí utvářející se evropské identity bude vícejazyčnost.

Bez znalostí angličtiny není možné plné využití nových informačních a komunikačních technologií, především internetu.

Znalost cizích jazyků se v řadě profesí a pracovních pozic stává nezbytností. Na českém pracovním trhu, po vstupu do Evropské unie, a tím otevření evropského pracovního trhu se tento požadavek rozšířil plošně. Neustále se i na českém pracovním trhu rozšiřuje podíl pracovních míst vyžadujících znalost cizích jazyků.

Znalost cizího jazyka a jeho vývoj v české populaci je projevem vývoje a stavu společnosti. Nejvýrazněji se to projevuje ve změnách znalosti angličtiny a ruštiny, především v odlišných generačních znalostech. Česká populace ve větší míře ovládá tři cizí jazyky: angličtinu, němčinu a ruštinu. Znalost ostatních jazyků, včetně francouzštiny a španělštiny je okrajová.

Mezi mladou generací je ostrý předěl. Spočívá ve větší znalosti angličtiny u mládeže a větší znalosti ruštiny u starší generace.

Pro vyšší znalost má základní význam pobyt a jazykový kurz v zahraničí. Nové technologie, internet, multimédia a e-learning se stávají partnerem klasické výuky jazyků.

V rozměru generace, školství nedokáže poskytnout vyšší úroveň znalosti angličtiny a zdá se, že školství jazykovou výuku, podobně jako počítačovou gramotnost, na potřebné úrovni prozatím nezvládlo. [web 40]

3.1 Norma znalosti cizího jazyka

V dnešní době existuje všeobecně uznávaná norma, která zjednodušuje orientaci ve znalosti cizích jazyků. Sám student může sledovat svůj pokrok podle popisu jednotlivých kategorií.

- částečná znalost (schopnost s pomocí slovníku pochopit jednoduchý text),
- nízká znalost (schopnost chápat jednoduché rozhovory a jednoduchý text),
- dobrá znalost (schopnost sledovat diskusi a jednání, telefonovat, číst pracovní materiály, psát jednoduché dopisy, četba literatury),
- velmi dobrá znalost (plynulý hovor, samostatné vypracovávání referátů, zpráv, aktivní účast na jednáních a diskusích),
- výborná znalost (stejně jako mateřský) [40, 36]
- L1 = mateřský¹

Pod záštitou Evropského střediska pro moderní jazyky při Radě Evropy a Evropské komise se 26.–28. 3. 2014 uskutečnil v Praze seminář, kde byli pozvaní experti seznámeni s principy správného jazykového testování ve vztahu ke Společnému evropského referenčnímu rámci pro jazyky.

Společný evropský referenční rámec pro jazyky² byl vytvořen právě Radou Evropy a definuje tři úrovně a šest jazykových stupňů od nejnižší A1 po nejvyšší C2, přičemž úroveň A odpovídají znalostem uživatele základů jazyka³, úroveň B znalostem samostatného uživatele⁴ a úroveň C znalostem zkušeného uživatele⁵. V posledních letech se tento systém stává normou, které rozumí studenti, učitelé, tvůrci jazykových kurzů a zkoušek, vzdělávací instituce i zaměstnavatelé napříč celou Evropou. [45]

Podle posledního průzkumu veřejného mínění Eurobarometr z roku 2012 – „Evropané a jejich jazyky“ vyplývá, že pouhých 27 % obyvatel České republiky považuje svoji znalost anglického jazyka za adekvátní pro konverzaci jako takovou. Průměr EU (27 států) byl 38 %. Naopak nejvíce procent dosáhli obyvatelé severovýchodních zemí jako Nizozemsko, Dánsko, Švédsko, ale také například Kyprané. [38]

3.2 Pozitiva ovládnutí cizího jazyka pro osobnostní a profesní vývoj

S ohledem na jazykovou rozmanitost jak v Evropě, tak i po celém světě, je ve znalosti cizích jazyků spatřováno mnoho výhod. „Každý cizí jazyk, který člověk ovládá kromě svého

¹ Native language, také nazvaný mother tongue, first language (první jazyk) nebo L1 Jazyk 1

² Common European Framework of References for Languages - CEFR

³ A1- Elementary (Breakthrough), A2 - Pre-Intermediate (Waystage), odpovídající jazykové zkoušky: City and Guilds Preliminary, Cambridge ESOL, KET, BEC Preliminary

⁴ B1 – Intermediate (Threshold), B2 – Intermediate (Vantage), odpovídající jazykové zkoušky: Cambridge ESOL PET, BEC Vantage, Cambridge ESOL FCE

⁵ C1 – Advanced (Effective Operational Proficiency), C2 – Proficiency (Mastery), odpovídající zkoušky: Cambridge ESOL CAE, BEC Higher atd., Cambridge ESOL CPE atd.

mateřského jazyka, znamená pozitiva pro jeho osobní i profesní život,“ tvrdí Jitka Tůmová z Národního ústavu pro vzdělávání (NÚV) a dodává: *„Znalost jazyků umožňuje totiž lepší komunikaci a mobilitu“*. Jazykové vzdělávání přitom nepřináší pouze znalost jazyka, ale přináší i poznávání dané kultury prostřednictvím literatury, hudby, filmů atd. V Evropské unii existuje 23 úředních jazyků. Většina žáků a studentů si volí v první řadě angličtinu a za ní následuje němčina a francouzština. Za určitých okolností může být vhodná i volba jiných jazyků, především v závislosti na geografické poloze nebo ekonomických vazbách států, kdy znalost jazyků může zvýšit jejich konkurenceschopnost. [45]

Otázkou jazykové gramotnosti se zabýval Dr. Zdeněk Burián. (Burián, 2005) ve svém článku píše: *„Ministerstvo školství připravilo Národní plán výuky cizích jazyků na roky 2005 až 2008. Jeho cílem je zvýšit jazykovou gramotnost obyvatel ČR. České děti by měly umět dva cizí jazyky. S angličtinou se seznámí už v mateřské škole a druhou řeč, volitelnou, se začnou učit na základní škole. Dnes se více než čtvrtina Čechů starších 15 let domluví jen svou mateřštinou. Němčinu ovládají dvě pětiny lidí, angličtinu umí zhruba čtvrtina Čechů a rusky hovoří necelá třetina lidí.“* [39]

3.2.1 Národní plán výuky cizích jazyků

Zavedením druhého povinného cizího jazyka na ZŠ se zlepšila jazyková vybavenost žáků. Od školního roku 2013/2014 zavedli povinně základní školy druhý cizí jazyk, a to podle svých možností, nejpozději však od osmé třídy. ČR se tak řadí k více než polovině zemí EU, které mají povinnou výuku druhého cizího jazyka ve stejném věku dítěte, a podporují tak princip mnohojazyčnosti. Ministerstvo školství se k takovému kroku rozhodlo zejména na základě výsledků statistiky OECD z roku 2009/2010. Podle této statistiky se ČR umístila jako šestá nejhorší země v počtu vyučovaných jazyků na druhém stupni základních škol z celkového počtu 34 dotazovaných škol (v ČR 1,3 jazyků na žáka, evropský průměr je 1,5). Na gymnáziích tyto výsledky dosahují značně lepšího výsledku, a to 2,1 jazyků na žáka. U odborných škol to bylo však 1,3 jazyků na žáka.

Na základě těchto dat je patrné, že výsledky nejsou oslnivé. Nicméně hodnocení kvantity vyučovaných jazyků namísto kvality je podle našeho názoru neadekvátní. [45]

Ve výuce jazyků na základních školách zaostává ČR za průměrem. *„Díky tomuto opatření, které povinně na základních školách zavádí druhý cizí jazyk, se situace ve výuce cizích jazyků může v České republice zlepšovat,*“ odhaduje Jitka Tůmová. *„Nejenže se dostaneme na evropský průměr, ale můžeme se přiblížit k vyspělým zemím v této oblasti, kde se žáci 2. stupně ZŠ učí dva a více cizích jazyků, jako je Litva, Lotyšsko, Švédsko nebo Lucembursko. Ve Finsku se žáci učí dokonce průměrně 2,7 cizích jazyků.“* Ve výuce jazyků v oblasti

sekundárního všeobecného vzdělávání, tedy na gymnáziích, je situace v ČR tradičně velmi dobrá. Zde jsme se v šetření umístili s hodnotou 2,1 cizích jazyků na žáka dokonce nad celoevropským průměrem, který dosahuje 1,6 cizích jazyků na žáka. Na většině gymnázií se totiž vyučují dva cizí jazyky. Na rozdíl od gymnázií je situace v oblasti středního odborného vzdělávání výrazně horší, a to jak v České republice, tak v celé Evropě. V celoevropském průměru se ve školním roce 2009/2010 učili žáci v průměru 1,2 cizích jazyků, v České republice pak 1,3. „*Tato situace není ideální – cílem v odborném vzdělávání by mělo být, aby žáci pokračovali ve studiu cizích jazyků ve stejné míře jako na základní škole,*“ vysvětluje Michala Čičváková z NÚV. [45]

3.3 Jazykový pas

Dnes již máme nástroje k hodnocení svých osobních znalostí a dovedností. Mezi jinými je to Evropské jazykové portfolio i DISCO slovník. Pro každého, kdo se učí cizí jazyky, je určena online aplikace www.evropskejazykoveportfolio.cz, která je dostupná zdarma všem uživatelům v pěti jazykových mutacích (české, anglické, německé, francouzské a italské). Po registraci si můžete vybrat ze čtyř částí: Jazykový životopis, Co už umím, Moje sbírka a Jazykový pas. V této aplikaci se můžete naučit, jak hodnotit své dovednosti cizích jazyků, seznámíte se zde s popisem úrovně sebehodnocení A1 – C2, aplikace vám pomůže vyplnit jeden z dokumentů Europassu – jazykový pas, dále si sem můžete nahrát různé diplomy, certifikáty, projekty a lze tu také komunikovat s učitelem. Evropské jazykové portfolio lze využít mj. při výuce cizích jazyků, a to jak na základní, tak střední škole.

Inspiraci k využití aplikace najdete na <http://metodicky-web-ejp.rvp.cz/> v záložce Praxe. „*Obliba on-line aplikace evropského jazykového portfolia stále stoupá, a to jak mezi učiteli, tak mezi žáky a studenty – k polovině září bylo v aplikaci registrováno 1925 učitelů a 8362 studentů,*“ dokládá Michala Čičváková. Další pomůckou pro výuku cizích jazyků je slovník dovedností a kompetencí DISCO (www.disco-tools.eu), který nabízí překlady dovedností a kompetencí v jedenácti evropských jazycích. Využije ho každý, kdo potřebuje napsat životopis nebo motivační dopis v cizím jazyce a popsat v něm své dosažené vzdělání, získané dovednosti, znalosti a kompetence nebo název povolání či pracovní pozice v cizím jazyce. Kromě uchazečů o práci je slovník vhodnou pomůckou i pro učitele a školy organizující studijní stáže nebo hledající partnerské školy. Slovník DISCO nabízí celkem 104 tisíc termínů a 36 tisíc vět popisujících odborné dovednosti v 11 jazycích (češtině, angličtině,

němčině, francouzštině, španělštině, italštině, slovenštině, maďarštině, švédštině a litevštině). Více informací?¹ (Čičvákova, Tůmová, 2008) [45]

3.4 Multimediální technologie partnerem klasických metod a roviny hodnocení

Při hodnocení významu jednotlivých forem výuky musíme vzít v úvahu tři roviny.

Rozšířenost formy výuky mezi mladou generací, tedy jaký podíl mládeže se s touto formou setkává. V tomto smyslu má největší význam výuka angličtiny v rámci školského systému, na základní, střední a vysoké škole.

Celková efektivita formy výuky. Zde je v popředí pobyt v cizí zemi a jazykový kurz v cizí zemi. Z mladé generace si zlepšovalo angličtinu v cizí zemi 11 %, Přitom ze skupiny s nejvyšší úrovní znalostí angličtiny (5) si jich 65 % zlepšovalo jazyk pobytem v cizí zemi. Jazykový kurz v zahraničí absolvovala 2 % mládeže, ale ve skupině s nejvyšší úrovní znalostí (5) je 23 % absolventů jazykového kurzu v zahraničí.

Dosažená nejvyšší úroveň znalosti jazyka. Vezmeme-li v úvahu tyto tři zřetele, potom z hlediska masové výuky angličtiny má největší význam výuka na střední škole, z hlediska celkové efektivity má největší význam zdokonalování jazyka v zemi cizího jazyka a z hlediska špičkové úrovně znalosti jazyka má největší význam jazykový kurz v zahraničí. Ve všech třech rovinách se prokazuje dynamický nástup informačních technologií. Internet a multimediální technologie se stávají pro výuku a využívání anglického jazyka partnerem klasických metod. Jak ukázal výzkum, jejich význam je již dnes nepřehlédnutelný a do budoucna bude dále stoupat. (Grant MK ČR)² [40]

4 Proces řízení, jehož výsledkem je poznání

V této souvislosti nás napadne slovo marketing. Termín marketing školy se často v této souvislosti používá většinou nesprávně. Je spojováno s pojmy reklama a s různými jinými formami podpory prodeje. Dalším pojmem, který v této oblasti existuje je Public Relations. Definice pojmu v podmínkách školy lze společným subjektem, a tím je zákazník a uspokojení jeho potřeb či přání. Při zdůraznění prvku řízení v uplatňování marketingu můžeme říci, že marketing školy je proces řízení, jehož výsledkem je poznání, ovlivňování a v konečné fázi

¹ Kontakt na NÚV: Michala Čičvákova – Národní centru Europass, michala.cicvakova@nuv.cz, tel. 724 652 282 Jitka Tůmová – didaktik oboru Cizí jazyk, jitka.tumova@nuv.cz, tel. 274 022 459, Národní ústav pro vzdělávání Weilova 1271/6 102 00 Praha 10

² Pramen: Grant MK ČR "Informatizace české společnosti v kontextu globalizace a evropské integrace", Výzkum "Média a informace", 2002-2/2

uspokojení potřeb a přání zákazníků a klientů školy efektivním způsobem zajišťujícím současně splnění cílů školy. (Světlík, 2006)

Všichni pracovníci školy ovlivňují jejich vztah a postoj ke škole. Marketingové řízení školy se projevuje již v tvorbě kurikula, formách a metodách výuky a zvyšování její kvality, přístupu ke studentům, vnitřní evaluaci kvality výuky, navazování kontaktů a otevřené komunikace s okolím školy, v kultivaci vnitřní kultury a klimatu školy, v ochotě pracovníků školy neustále se vzdělávat a zdokonalovat atd. Spokojenost vytváří dobrou image školy a vede k vyšší loajalitě žáků/studentů i ochotě dalších partnerů školy s ní blíže spolupracovat. Loajalita a spokojenost vedou jednak k lepšímu edukativnímu a pracovnímu klimatu uvnitř vzdělávací instituce a vytváří předpoklady pro vybudování pevné sítě vztahů přinášející škole cennou spolupráci s veřejností. (Světlík, 2006)

4.1 Osobnostní charakteristiky dobrého učitele a „Soft Skills“

Didaktika anglického jazyka se potýká s otázkou aplikace umění učitele jako osobnosti. Projevuje se zde lidský kapitál – lidský činitel s inspiracemi, tvůrčí intuicí. Učitelským dovednostem se lze naučit, určitými predispozicemi jsou však talent, vrozené vlastnosti a pedagogické umění.

Kvalita osobnosti a charisma učitele nabývá na důležitosti. Didaktika cizích jazyků tak prostřednictvím řízeného předávání etického kodexu umožňuje kladný výchovný vliv na studenta a snad z části i na společnost. Rozvíjí komunikační, organizační a obecné lidské schopnosti – tzv. „soft skills“.

Osobnost učitele působí jako příklad pro studenta, ovlivňuje jeho myšlení v cizím jazyce. Svým příkladem učitel cizích jazyků ovlivňuje charakterové a osobnostní rysy účastníků edukace.

Vrozené a biologicky determinované kvality jsou základnou osobnostních rysů učitele. Spousta (1994, s. 35-36) je rozdělil do tří skupin: emocionální, volní a intelektové, doplněné o morální kvality. Tyto zahrnují následující seznam: psychosomatickou a psychomotorickou zdatnost, neuropsychickou stabilitu, vytrvalost, psychickou a frustrační toleranci, schopnost iniciovat a motivovat; sebedůvěru, asertivitu, schopnost sebeovládání, sebeřízení, sebekontroly a autokorekce, zodpovědnost, spolehlivost; schopnost získávat, zpracovávat, oceňovat a využívat informace, představitost, fantazii, tvořivost, pozitivní, intuitivní a strategické myšlení, schopnost orientovat se a přizpůsobit se situaci; sociální a interpersonální dovednosti včetně pozitivního postoje k lidem, empatii, schopnost naslouchat ostatním, komunikativní dovednosti; skromnost, píli, laskavost; úctu k životu a práci, respektování sociálních norem, atd.. Na první pohled je zřejmé, že takový obraz dokonalosti je v reálném životě jen těžko dosažitelný. (Píšová, s. 12)

Průzkumem ve 40. letech 20. století Witty analýzou došel k závěru, že úspěšný učitel bývá vřelý, chápavý, přátelský, odpovědný, soustavný, vynalézavý a nadšený.

Huberman (1993, s 16) naznačuje, že neexistuje soubor teorií, pojmů a principů validních “napříč” všemi pedagogickými situacemi. Učitel vytváří pro každou pedagogickou situaci teorii novou – teorii jedinečného případu. Zkušený učitel věci hned “vidí”, poznává naostro a jeho percepce jako by přímo organizovala jeho jednání a dávala mu strukturu a řád”, říká Štech (1994, s. 318)

4.2 Profesní kompetence učitele

Je nutné zastavit se u pojmu profesní kompetence učitele, který se v poslední době české odborné pedagogické terminologii běžně používá.

Termín kompetence pochází z latinského *competere* (= být mocen, schopen něčeho, hodit se na něco, stačit k něčemu. Pražák, Novotný, Sedláček, 1955, s 263).

Toto slovo má pojmovou rozmanitost a nejednoznačnost. Může znamenat kvalifikační předpoklady, pedagogickou způsobilost, kvalitu nebo ideál učitele, profesní předpoklady, status učitele, profesní chování, a mnoho dalších významů. Takový „nelad“ pojmového aparátu je vždy odrazem určitých koncepčních nejasností nebo odrážet různé přístupy. (Píšová, s. 37)

V pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s 103-104) je *kompetence učitele* definována jako „soubor profesních dovedností a dispozic, kterými má být vybaven učitel, aby mohl efektivně vykonávat své povolání...“.

Obecný etapový model profesionálního vývoje, jehož součástí je kompetentní učitel, rozpracoval Berliner (1988, in 1995, s 47-48) v následující podobě:

- Začátečník/novic (*beginner*) – hledá spíše návody, soustřeďuje se na obsah, učení probíhá na základě imitace či rad od druhých.
- Pokročilý začátečník (*advanced beginner*) – postupy se pomalu automatizují, vynořují se schémata, začíná vytvářet strategie.
- Kompetentní učitel (*competent teacher*) – Učitele má vlastní repertoár strategií, kteří mu umožňují se úspěšně vyrovnávat s běžnými situacemi ve třídě, a tyto strategie plně využívá. V této fázi profesního rozvoje má učitel již dostatek sebedůvěry pro improvizaci ve třídě, je schopen činit vědomá rozhodnutí o konkrétních postupech v daném kontextu. Zatímco až dosud byla jeho pozornost soustředěna především na obsah vyučování, kompetentní učitel se začíná zaměřovat na žáka a jeho potřeby. Přejíždí ke středně dlouhodobému plánování a je schopen stanovit priority.

- Zkušený učitel – pedagogický mistr (*proficient teacher*) – profesní rozvoj e v tto fázo řízen intuicí ve spojení explicitními pravidly a principy. Je schopen řešit komplexní pedagogické situace. (Píšová, s. 53)

Každý typ, intuitivní i exaktní, vyžaduje správnou volbu učitele. Jakého lektora si vybrat? To je otázka, kterou si klade především management škol s aktivní výukou jazyků. [52]

Ivana Suchomelová. Rozděluje studenty na dva typy. Intuitivní a exaktní. První typ rád na všechno přijde sám. Nevadí mu, když je do neznámého prostředí cizího jazyka vhozen bez přípravy. Tento typ studenta může bez problémů začít s rodilým mluvčím, který umí vysvětlit i gramatiku.

Naopak logické a exaktní typy upřednostňují nejprve systematickou práci s českým lektorem. Nejčastěji se při výuce jazyků uplatňuje model, že začátečníky až středně pokročilé vyučují čeští lektori, studenty na vyšší úrovni pak rodilí mluvčí. Některé metody výuky, jako třeba Callanovu metodu¹, může po proškolení na všech pokročilostních stupních vyučovat rodilý mluvčí i místní učitel bez rozdílu.

Podle Stanislava Káry je největší předností rodilých mluvčích autentický prvek, který vnáší do výuky. „*Student si uvědomuje, že nemůže s lektorem přejít do češtiny. Výuka s rodilým mluvčím tak znamená potřebu vyšší koncentrace. Zásadní výhodou rodilého mluvčího je samozřejmě také možnost pracovat systematicky s výslovností. Důležité ale je, aby výuka s rodilým mluvčím nebyla vedena pouze jako konverzační lekce,*“ říká Kára.² [52]

4.3 Zkušenost rodilého mluvčího s výukou v cizí zemi

Každoročně mnoho tisíc mladých lidí ze Spojených Států, Velké Británie a Austrálie i jiných anglicky mluvících zemí opouští svoji zemi, aby získali zkušenost po dokončení vysoké školy nebo pouze pomohli jiným rozvojovým zemím naučit se nejběžnější jazyk na planetě Zemi.

Vyučovat anglický jazyk jako dobrovolník nebo jako zaměstnanec v cizí zemi je zcela odlišné od výuky zkušeným učitelem v anglicky mluvících zemích. (Snow, 1996)

Umět jazyky ještě neznamená vědět, jak má člověk jazyk učit. Autor říká: „*Zaměřil jsem se především na to, abych první hodinu ze sebe neudělal hlupáka, než na skvělý výkon*

¹ **Callanova metoda** je efektivní konverzační způsob výuky a je vhodná jak pro úplné začátečníky, tak pro pokročilé studenty. Největší důraz klade na **schopnost mluvit a rozumět**. Díky ní se angličtině naučíte až **4x rychleji** než v klasických jazykových školách.

² (Článek vznikl v rámci projektu FUTURA, který je financován státním rozpočtem ČR, Evropským sociálním fondem a hlavním městem Praha. Realizátorem projektu je Respekt o. p. s.)

pedagoga. Můj primární cíl byl vycítit situaci a její řešení než budu muset odvolat to, co jsem řekl. V dalším postupu a v dalších letech, jak se moje pedagogické dovednosti postupně vylepšovaly a já jsem si byl svým výsledkem více jistý. Méně jsem se bál jak dopadne hodina. V dalším postupu jsem se snažil posoudit úspěch hodiny podle toho, jak se studentům hodina líbila a zařazoval jsem aktivity, na které studenti nereagovali kladně. Postupně jsem vyvinul svoje hodiny do používání aktivit, které studenty bavily a zároveň dostatečně procvičily, ale neměly návaznost. Potom jsem se posunul k aktivitám, při kterých se „něco nového naučí“. Nemohu říci, že moje hodiny předtím, než jsem plně pochopil, jak to mám skutečně dělat, byly plýtváním času studentů. Poskytl jsem jim značný prostor v procvičování jazyka.“

4.3.1 Budování vztahu

Jak učit efektivně a jak pomoci studentům naučit se jazyk je hlavním cílem snažení každého učitele. V první řadě je třeba vybudovat vztah učitele (rodilého mluvčího) se studentem.

Ekonomická, vojenská i kulturní dominance anglicky-mluvicích zemí je během posledních dvou staletí patrná a můžeme z ní vyvodit pravděpodobnost vztahu mezi vyučujícím a studentem. Většina (ne však všichni) učitelé jdou vyučovat do zemí, které nejsou ekonomicky tak silné jako země, ze které pochází student.

Dalším aspektem je bohatství, technologie, obchod, a kulturní dědictví anglicky mluvících zemí, což často vzbuzuje značný obdiv (a tím často i motivaci ke studiu jazyka) k hostovské zemi. Pocity obdivu však mohou být střídány pocity hořkosti vůči imperialistickým zemím v porovnání k relativně chudším životním podmínkám. Je třeba, aby byl učitel citlivý a opatrný jak a co bude vyučovat o své zemi.

Ve zmíněné knize se, jako autor, zaměřuji na myšlenku, že jazyk je jen nástroj pro komunikaci, tudíž komunikační aktivity by měly hrát primární roli při výuce. Říkám to ne proto, že je to v současné době dominantní trend v současném přístupu k výuce cizích jazyků, ale také proto, že mnozí učitelé vidí tento nástroj instinktivně přitažlivý a příjemný pro práci. Nicméně, mimo tyto nástroje je zde učení nazpaměť, které spojujeme s teoretickými přístupy.

4.3.2 Forma výuky se dnes různí

Odborníci se v současné době shodují na tom, že ve výuce cizích jazyků není jednoznačně jediná forma výuky, která by byla odbornostně vedoucí¹.

SAGE model má mimořádnou přednost, že učitel ví více než jeho studenti, což se může v případě rodilého mluvčího stát převládajícím výukovým stylem v cizí zemi, a sice modelem,

¹ Čtete Bowen et al. (1885), McLaughlin (1987), Omaggion Hadley (1993) a Richards (1990)

který se očekává. Ze SAGE modelu vyplývá primární kvalifikace vyučujícího z jeho nadprůměrné znalosti angličtiny. Rodilý mluvčí se však může dostat při tomto modelu i do těžkých situací např. díky často chatrné znalosti gramatiky daného jazyka. Studenti mají obvykle knižní a přesnou znalost gramatiky cizího jazyka a je nepříjemné, když rodilý mluvčí neumí odpovědět na otázku. Nevýhoda tohoto modelu je, že studenti dělají, co se od nich žádá, místo aby hledali svoje cesty, jak zlepšit svoje znalosti jazyka. (Snow, 1996)

4.3.3 Žádosti českých škol o rodilé mluvčí

Ministerstvo školství sice školám zajistilo možnost získat na rodilé mluvčí peníze z evropských fondů, hledat lektory si už ovšem musí ředitelé většinou sami. Dům zahraničních služeb (DZS) působící pod ministerstvem zajistí rodilé mluvčí jen pro malou část škol.

„V rámci asistentského pobytu Comenius každoročně obdržíme více než stovku žádostí českých škol, podaří se získat 20 až 30 absolventů učitelského studia ze zahraničí. Na škole stráví tři měsíce až jeden školní rok,“ říká vedoucí odboru primárního vzdělávání DZS Pavla Šabatková. [42]

4.3.4 Inspekční zprávy o rodilých mluvčích – přínosy a nedostatky

Školy si většinou působení lektorů z ciziny velmi chválí. *„Jejich přínos je opravdu velký. Náš rodilý mluvčí má kromě výuky angličtiny napříč ročníky i různé projekty v jiných předmětech, účastní se také například školních výletů. Jsme s ním velice spokojeni,“* tvrdí brněnský ředitel Holubář. [56]

Podle školní inspekce jejich přítomnost představuje pro žáky i učitele významný motivační faktor učit se cizí jazyk a zdokonalovat se v něm. *„U žáků je to zlepšení jazykových dovedností a bližší seznámení s kulturou jiné země, učitelé mají například možnost sledovat nové formy výuky. Školy často vyzdvihují i to, že asistenti přinášejí do výuky i inovativní využití moderních technologií,“* doplňuje Pavla Šabatková z Domu zahraničních služeb.

Problémem naopak může být fluktuace lektorů, případně když rodilý mluvčí nerespektuje osnovy konkrétní školy. Zahraniční lektoři učí buď sami, nebo jako asistenti pomáhají českým kantorům.

Důležitost rodilých mluvčích si uvědomuje i ministerstvo školství. Resort podle Jany Holíkové z tiskového odboru požadavek na navýšení jejich počtu přidá do připravovaného dokumentu Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. (Jirička, 2013) [42]

5 Dříve a dnes – zaměstnání učitelů ze zahraničí

Zaměstnávat mladé učitele ze západu, jejichž hlavní kvalifikací byla často jejich schopnost hovořit anglicky, bylo v 90. letech běžné. Tyto dny jsou dávno pryč. Mnoho tisíc mladých lidí ze západu, kteří přijeli do České republiky na začátku 90. let, našli práci ve školním vzdělávacím systému volajícím po rodilých mluvčích poměrně snadno.

Nové statistické zprávy z české školní inspekce říkají, že v poměru k 90. letům, procento rodilých mluvčích ve vzdělávacím systému je mimořádně nízké. Poslední výroční zpráva České školy inspekce, citované na webových stránkách idnes.cz, říká, že, v porovnání s následujícím desetiletím po revoluci, je počet rodilých mluvčích ve výuce jazyků dnes „nepatrný“. Země je méně atraktivní pro mladé lidi ze západu. Důvodem jsou také škrty v programech podporujících výuku rodilými mluvčími na středních státních školách a ty si proto nemohou dovolit. Po zkušenostech z minulosti jsou také více selektivní.

Obrázek dotváří i Toby Morgan, který dnes opět žije ve Velké Británii. Navzdory nulové kvalifikaci a zkušenosti s výukou byl přijat okamžitě jako učitel do ZŠ v Praze v roce 1993.

„Zjistil jsem později od bývalého studenta a poslal jsem mu vzkaz se slovy, „věděli jste, že nejsem skutečný učitel?“ Napsal mi zpět, že to samozřejmě všichni věděli, ale my jsme tě měli rádi a naučil jsi nás mluvit anglicky, proto jsme s tím neměli nejmenší problém. Myslím, že vnímali, že ani nevypadám, ani se nechovám jako ostatní učitelé.“ (Willoughby, 2013) [44]

Karel Kadlec je ředitel české pobočky Wattsenglish, která pomáhá umístit kvalifikované rodilé mluvčí do mateřských a základních škol. Kadlec říká, *„Lidé jako Morgan vykonali ve své době mnoho, ale byly tam některé slabiny. Často přišli do školy pouze kopie nějakého článku a chtěli o něm diskutovat se studenty. Samozřejmě, i to je cesta, ale prvně musí studentům vybudovat základ, na kterém mohou stavět, naučit je slovíčka, poskytnout jim učební nástroj – jazyk. Ale tito učitelé neposkytli svým studentům tento nástroj, jazyk.“*

Je tedy pro žáky škol špatné, že je dnes relativní nedostatek rodilých mluvčích? Marek Kadlec si myslí, že ne.

„Moje osobní zkušenost s českými učiteli angličtiny je, že se jejich kvalita každý rok lepší. Řekl bych, že mladí čeští učitelé zvláště ti s praxí v zahraničí uvádí do českého vzdělávacího systému nový náboj. Oni opravdu chtějí vyučovat.“

Přirozeně mnozí dávají přednost větší profesionalitě učitelů místních jazyků. Ostatní bez pochyby budou stále toužit po stylu výuky z „uvolněných“ devadesátých letch. [44]

5.1 Předpoklady, přínosy a překážky

Ze zahraničí chodí do Česka učit svou mateřštinu převážně mladí lidé z USA a Kanady, tak Velké Británie a Irska nebo Austrálie a Nového Zélandu. Občané ze zemí Evropské unie nepotřebují povolení.

5.1.1 Osobní doporučení

Školy nejčastěji sázejí na vlastní kontakty. „*Nejlepší je osobní doporučení. Nějakého rodilého mluvčího máme soustavně,*“ říká Stanislav Holubář, ředitel brněnské ZŠ Holzova, kde druhým rokem učí vystudovaný australský učitel Benjamin David Hilterbrand. Kolínská 6. ZŠ získala britskou lektorku díky kontaktům svých českých angličtinářů. „*Pedagogické vzdělání rodilých mluvčích je pochopitelně nejlepší, ne vždycky se to ale povede,*“ podotýká ředitelka školy Olga Pešoutová. [56]

5.1.2 Solventní konkurence

Existují tři důvody, pro které se podíl rodilých mluvčích na výuce anglického jazyka značně snížil. Česká republika již tolik neláká, školy na ně nemají dostatek peněz a vybírají pečlivěji. Výroční zpráva České školní inspekce upozorňuje, že je v současnosti „*podíl rodilých mluvčích na výuce téměř nezatelný*“. Ve školním roce 2013-14 rodilí mluvčí činili mezi angličtináři 3,1 procenta, mezi učiteli němčiny 5,4 procenta.

Náměstek ústřední školní inspektorky Libor Vacek upozorňuje, že problém nastal v době, kdy skončily zahraniční programy na podporu transformace postkomunistických zemí. Zároveň nebyly vytvořené podmínky pro dlouhodobé pobyty vyučujících z jiných zemí Evropské unie i jiných zahraničních států.

Důvodů pro absenci rodilých mluvčích je více. Doba se změnila, svoji roli zahrála globalizace, populace jednotlivých zemí se posunula ve svých potřebách, kouzlo postkomunistické země pro mnoho zájemců už pominulo, naopak vyvstala solventnější konkurence z Asie. „*Čína vezme skoro kohokoliv, Jižní Korea má vládní agenturu na hledání rodilých mluvčích. To je v Evropě, omezené zaměstnaneckými pravidly, nemyslitelné,*“ říká Marek Kadlec, ředitel společnosti Wattsenglish. [42, 51]

5.1.3 Rodilý mluvčí, významný motivační faktor pro žáky – důvody absence

Přítomnost rodilých mluvčích ve školách představuje významný motivační faktor jak pro žáky, tak pro učitele (a nejen cizích jazyků) učit se cizí jazyk a zdokonalovat se v něm.

I rodilí mluvčí musí mít však dnes pedagogické vzdělání. Tento trend souvisí také se vstupem České republiky do Evropské unie a s otevřením nových možností. Cizinci si často vybírají atraktivnější země a lepší platové podmínky.

Učitelské noviny 4/2010: článek s nadpisem „Angličana či američana ve výuce již téměř nepotkáte“

Citace z článku: *Inspektoři se v minulém roce podívali zvláště podrobně na situaci ve výuce jazyků – nedostatek kvalifikovaných jazykářů (pouze čtvrtina), zanedbatelné množství rodilých mluvčích ve výuce, slučování ročníků může být problém, rodilý mluvčí je jen vzácným hostem..... atd. Tabulky, statistiky zatímco na ZŠ najdete podíl rodilých mluvčích 2,2 % a u gymnázií o jednu desetinu % více, na ostatních středních školách inspektoři nepotkali rodilého mluvčího ani jednoho!*

Dle výzkumu jsem došla k závěru, že po dvaceti letech relativní svobody a velkých možností na získání kvalitního rodilého mluvčího, většina škol tuto možnost nevyužívá.

Důvody: (nejběžnější argumentace)

- Rodilý mluvčí je „drahý“.
- Na středních školách obvykle nezastává ředitele člověk s aprobací anglický jazyk. Pro člověka bez zkušenosti je složité zajistit výuku tohoto předmětu rodilým mluvčím.
- Pro ředitele je těžké nalézt zdroje pro získání kvalitního rodilého mluvčího.
- Další překážkou je jazyková bariéra. Ředitel bez znalosti příslušného jazyka nemůže rodilého mluvčího zaučit a účinně kontrolovat.

6 Školský zákon a kvalifikační předpoklady

Školský zákon, zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění pozdějších předpisů upřesňuje podmínky pro náležitou kvalifikaci učitele všeobecně vzdělávacích předmětů střední školy podle § 9 ZPP.

Ustanovení § 9 ZPP předpokládá u odborné kvalifikace učitele všeobecně vzdělávacích předmětů střední školy (SŠ) bez výjimky vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu. Výhradně pro výuku cizího jazyka je dostačující magisterské vzdělání, které sice není primárně zaměřeno na přípravu učitelů všeobecného vzdělávání předmětu SŠ, ale obsahuje obecně studium pedagogiky (viz. § 12 ZPP).

6.1 Požadovaná kvalifikace – změna zákona

Kdo je v našem případě nekvalifikovaný učitel. (Valenta, 2010). Učitelé, které inspekce vede v kolonce „nekvalifikovaný učitel“ nemusí být přímo nevzdělání. Inspekce se řídí předpisy ministerstva školství a řadí sem tedy všechny, kteří nesplňují přesné podmínky.

Nekvalifikovaný učitel může být ten, který sice má obecnou pedagogickou kvalifikaci, ale chybí mu specifická kvalifikace na výuku jazyka nebo může mít jazykové vzdělání a certifikát z jazyka, ale chybí mu pedagogické minimum. Dalším z příkladů může být učitel vyučující žáky prvního stupně, který má kvalifikaci na výuku jiného stupně. Těch možností je hodně. (Vacek, 2012) [43]

Ministr školství, Marcel Chládek (ČSSD) dal v oblasti kvalifikovanosti učitele výraznou odpověď v období svého působení, když řekl, že učitelé starší 55 let s více než 15letou praxí nemusí mít požadovanou kvalifikaci. Stejná výjimka platí i pro rodilé mluvčí a kantory vyučující odborné předměty, kteří mají maximálně poloviční úvazek. Na základě vydaného zákona u rodilých mluvčích nikdo dále nezkontroluje výši vzdělání, pokud učitel dosáhl bakalářského titulu.

Ministr školství mládeže a tělovýchovy, Marcel Chládek (ČSSD), se na tom dohodl s děkany pedagogických fakult a s odbory. (Chládek, 2014) [47] Po odstoupení ministra Chládky dále přetrvává nastavený trend, ale o budoucnosti rozhodne nový ministr v souladu se zákonem.

6.1.1 Provázanost kvalifikačních požadavků

V odborných kruzích se diskutuje o internacionalizaci vysokoškolských titulů a provázanosti kvalifikačních požadavků v EU i mimo ni. To je však hudba daleké budoucnosti. Praxe však vyžaduje různé výjimky, exkluze z uza aj. Na učitele jsou kladeny především odborné nároky, pedagogicko-psychologické a osobnostní. Učitel musí mít vzdělání filologického typu VŠ, solidní úroveň jazykových a ICT dovedností. Vyhovují ji magisterský stupeň filologického vzdělání s pedagogickou složkou. Pro doplňující formy vzdělání může však posloužit i osvědčení CELTA/DELTA¹.

Stále však vyvstává myšlenka, která je však známa již ze středověku. Studenti, rodiče, školská rada i ředitelé by si měli moci vybírat mezi učiteli cizího jazyka tak, aby zvolili největšího „mistra“. (Dvořáček, 2009).

6.2 Začleňování do globálního civilizačního prostoru a jazykový potenciál

Účast české společnosti v globalizačních procesech i její začlenění do evropských struktur, ať formálních či neformálních, je do značné míry podmíněno jazykovými znalostmi české populace. Zajímáme-li se o podmínky a předpoklady naší integrace do Evropy a o naše začleňování do globálního civilizačního prostoru, musíme se zajímat především o jazykový potenciál české populace a hlavně mladé generace.

¹ CELTA (Certificate in Teaching English to Speakers of Other Languages), DELTA (Diploma in Teaching English to Speakers of Other Languages)

Rozšiřování znalosti cizích jazyků je považováno v současnosti za velmi důležité. Internacionalizace české ekonomiky dělá ze znalosti cizího jazyka jeden z hlavních kvalifikačních předpokladů. Studijní a pracovní pobyty v zahraničí, využívání internetu, mezinárodní kontakty, požadavky multikulturality, to vše staví výuku jazyků, ať již v rámci školského vzdělávacího systému či při sebevzdělávání, na přední místo. Zajímá nás stav, ale ještě více vývojové trendy v osvojování cizích jazyků českou společností, proto jsem se tímto tématem zabýval v rámci dvou grantů.

V roce 2000 bylo zjišťování jazykových znalostí české populace začleněno do empirického sociologického výzkumu v rámci grantu MŠMT ČR „Mladá generace na počátku integrace české společnosti do evropských struktur“ a v roce 2002 v rámci grantu MK ČR „Informatizace české společnosti v kontextu globalizace a evropské integrace“. V roce 2000 měl reprezentativní výběrový soubor 1900 respondentů, v roce 2002 obsahoval 900 respondentů.

Jazyková znalost byla zjišťována v rámci standardizovaného rozhovoru uzavřenou otázkou „Ovládáte cizí jazyky a v jaké míře? Zakroužkujte u každého jazyka kód odpovídající Vaší znalosti“. Respondent hodnotil svou znalost cizích jazyků pomocí šestistupňové škály. Každý stupeň byl verbálně charakterizován. (NÚV) [45]

7 Důvody pro výběr učitele – rodilých či nerodilých mluvčích

Jim Ross se zabývá otázkou, zdali je pro uživatele – studenta lepší výuka s rodilým nebo nerodilým mluvčím. Klade si různé otázky, na které se snaží si výzkumem fundovaně odpovědět. Rozvíjí diskuzi, která může přinést další náměty na toto téma, následně vysvětluje, proč došel k těmto názorům. Podívejme se na zajímavý vzorek respondentů a výstupy, které zapadají do rámce našeho zkoumání.

1. Je důležité, kdo vyučuje druhý jazyk (ESL)? Zdali rodilý mluvčí nebo místní učitel?
Odpověď zní NE.
2. Může nerodilý učitel angličtiny opravdu dobře naučit anglický jazyk? Odpověď: ANO.
3. Může být dovoleno nerodilému učiteli učit EFL/ESL? Odpověď ANO.

„Nyní zdůvodním svoje odpovědi. Je to otevřený článek uvádějící důvody pro mé odpovědi,“ říká Jim Ross. Doufejme, že článek rozpoutá debatu. Dosáhl jsem titulu v anglickém jazyce a literatuře a pracuji pro organizaci TEFL/TESOL od roku 2002. Výzkumy jsou založeny na pozorování studentů TEFL kurzu nerodilých a rodilých mluvčích po dobu delší než deset let. Přijímali jsme pouze uchazeče, kteří buď zakončili studium a získali titul z jedné z univerzit v jedné z šesti hlavních anglicky mluvících zemí nebo složili úřední zkoušky, které jim zajišťovaly vstup do jedné z těchto univerzit. Pro jistotu jsme s nimi dělali vstupní pohovor.

Tímto chci naznačit, že všichni nerodilí mluvčí, které jsme pozorovali, měli velmi vysokou úroveň angličtiny.

Nerodilí mluvčí mají dvě zaručené výhody oproti rodilým mluvčím angličtiny. Jejich pravopis a porozumění anglické gramatice jsou obvykle lepší. Obě tyto dovednosti jsou nezbytné pro práci dobrého učitele angličtiny. Angličtinu se naučili jako cizí jazyk, a proto mohou mít bližší vztah k procesu výuky angličtiny. Prošli sami tuto cestu.

Výhody rodilých mluvčích jsou v jiných oblastech. Mají mnohem vyšší úroveň jazyka a širší slovní zásobu, která zahrnuje i formální a hovorové výrazy. Zásadním problémem je, že vědí, jak postavit větu, ale nedokáží vysvětlit proč tomu tak je, což je základní znalost pro všechny jazykové výuky. Nikdo nemůže dokonale komunikovat v jazyce bez pochopení, jak její složky zapadají a bez znalosti gramatiky.

„Kromě toho, že jsme se vyučovali gramatiku a vysvětlovali, jak jednotlivé komponenty fungují, museli jsme vyladit i jejich pravopis“. Jim Ross říká, že *to není tak úplně jejich chyba. V téměř všech anglosaských vzdělávacích systémech se učí minimum nebo žádná gramatika. Dávají přednost obsahu před formou (výstavba a pravopis). S tím se pojí výhody i nevýhody, ale v důsledku toho mohou nastat takové situace, kdy by jazykové nepřesnosti mohly vést k fatálním následkům.* (Ross, 2013) [55]

7.1 Nejdůležitější aspekt – učitel ví, jak učit studenta

Nejdůležitější věc není, zda učitel je nebo není rodilý mluvčí, ale spíše skutečnost, že ví, jak učit studenty na jejich úrovni, je nadšený pro věc a je ochoten věnovat úsilí přípravě tak, aby vytvořil hodnotnou lekci.

Co je všem kategoriím učitelům společné? Někteří jsou přirozeně nadaní pro učitelské povolání, zatímco jiní na sobě potřebují tvrdě pracovat. Oba typy mohou být úspěšní, ale v obou případech se vyžaduje poctivá příprava a chuť pomoci lidem se jazyk naučit. Vysoká úroveň znalostí nebo i znalostí na úrovni rodilého mluvčího značně pomáhá, ale nenahradí pracovní morálku ani touhu dělat dobrou práci. Někteří učitelé (ať rodilí nebo nerodilí mluvčí) mají přirozené schopnosti či vysokou jazykovou znalost, ale prostě neví, jak učit. Učitel – rodilý mluvčí není vždy zázračné řešení všech problémů spojených s učením. Pokud nemáte silnou touhu učit se a vytrvalost věnovat se učení, ani ten nejlepší učitel na světě vám nemůže pomoci. V tomto světle si odpovězme na otázku, jaké jsou výhody rodilého a nerodilého mluvčího ve vzdělávacím procesu výuky angličtiny? (Murrey, 2013) [46]

7.1.1 Dichotomie

Skutečnost, že počet nerodilých učitelů anglického jazyka značně přesahuje počet rodilých mluvčích vyjadřuje, že vyučování anglického jazyka již není privilegiem pouze rodilých mluvčích. (Graddol, 1997)

Nicméně rodilí mluvčí stále mají výrazné výhody před těmi, pro něž je angličtina druhý jazyk. Nerodilí mluvčí mohou být jen těžce srovnáváni s rodilými mluvčími a tento handicap nese i své důsledky.

Obě skupiny jsou považovány za dvě značně odlišné a snadno odlišitelné kategorie. Dichotomií se v poslední době zabývá čím dál více lidí a bylo provedeno mnoho vědeckých bádání. Ačkoli jsou známy přesvědčivé argumenty proti dichotomii – rodilý mluvčí versus místní učitel, má se zato, že se jedná o politicky nesprávně pojaté formulace a ti, kteří je používají, mohou být vystaveni obvinění z používání diskriminujících termínů. (Medgyes, 1998, str. 429) [57]

7.1.2 Kritéria rodilých mluvčích

Výraz rodilý mluvčí anglického jazyka je tradičně definován jako někdo, jehož rodným jazykem je angličtina. V anglickém jazyce se používá termín „mother tongue“ nebo „first language“ či „L1“.

Co člověka kvalifikuje do pozice rodilého mluvčího? Mezi kritéria patří místo narození (Davies, 1991). Můžeme říci, že rodilý mluvčí je člověk, který se narodil v jedné z anglicky-mluvící zemi. Potíž je v tom, že místo narození vždycky neurčuje přesně identitu neboli totožnost. Např. někdo, kdo se narodil v USA, ale jako malé dítě se přestěhoval do Německa a nikdy se nenaučil anglicky, nemůže být považován za rodilého mluvčího. Dále někdo, kdo se v raném věku s rodiči odstěhuje do jiné země a navštěvuje školu s jiným národním jazykem než angličtinou. (Medgyes, 1999)

Které země splňují podmínky pro použití termínu anglicky-mluvící země? Jsou to Spojené státy, Kanada, Velká Británie, Nový Zéland, Austrálie a Jihoafrická republika.

7.1.3 Vnitřní, vnější a narůstající kruh (Inner, Outer and Expanding Circle)

Je těžké udělat dělicí čáru a určit, o které země se skutečně jedná. Rozdělují se tedy na tři soustředěné kruhy: vnitřní kruh (the Inner Circle) zahrnuje země, kde se používá angličtina jako primární jazyk, vnější kruh (the Outer Circle) jsou země historicky ovlivněné nebo jakkoliv spojené s anglicky mluvící zemí, ve smyslu kolonie. V tomto multijazykovém prostředí se obvykle angličtina používá jako druhý úřední jazyk. A poslední je narůstající kruh (the Expanding circle). Jedná se o země, které přijaly angličtinu za nejdůležitější

mezinárodní jazyk, prostředek komunikace a vyučují ho jako hlavní cizí jazyk. Např. země východní Asie jako China, Korea, Japonsko a Taiwan. (Kachru, 1992) [57]

7.2 Co svět rozumí centrem a co periferií

Centrum a periferie dichotomie byla popsána a importována do ELT¹ panem Phillipsonem v roce 1990. Za centrum se považují politicky a ekonomicky mocné západní země, kde je angličtina národním jazykem, zatímco periferií rozumíme rozvojové země, kde je angličtina druhým nebo cizím jazykem. Výzkumné programy a instruktážní kurzy jsou podle Phillipsona organizované z centra často takovými organizacemi jako je United States Information Service nebo British Council. Vyučující jsou rodilí mluvčí.

Na druhé straně Phillipson prohlašuje, že v běžných periferních třídách přijmou raději „bat’ůžkáře“ bez kvalifikace a praxe než kvalifikovaného lokálního učitele. Potřeby a atributy lokálních učitelů byly naprosto ignorovány až do roku 1990. (Medgyes, 1999, str. 432) [57]

V osmdesátých a devadesátých letech vznikla diskuse mezi vědci o výrazu „rodilý versus nerodilý“ mluvčí a říkají, že takové spojení neexistuje. Dichotomie rodilý/nerodilý mluvčí byla nahrazena novými termíny jako více či méně dokonalý (more or less accomplished), odborník (expert) versus začátečník (novice speakers) a dvojjazyční mluvčí (bilingual speakers) a další.

Cílem dovednosti mluvení je dosáhnout co nejlepší a nejefektivnější použití cílového jazyka se všemi jemnými rozdíly a narážkami či idiomy. Většina vědců zkoumající tuto oblast prohlašují, že je to nedosažitelná meta pro drtivou většinu populace mimo mimořádně nadané jedince. (Medgyes, 1999, str. 430) [57]

Podíváme-li se na učitelskou pozici z hlediska dichotomie – rodilý/nerodilý mluvčí, dojdeme k zajímavým výsledkům. Medgyes píše ve své knize, že zatímco nerodilí mluvčí jsou obecně spokojeni se svým statutem, nerodilí učitelé angličtiny se cítí diskvalifikováni, znevýhodněni až diskriminováni. Stěžují si na možnosti získat zaměstnání a na nerovné příležitosti oproti učitelům – rodilým mluvčím. [57]

7.3 Koncept pochopení termínů nerodilý nebo nerodilý mluvčí

Již bylo zmíněno, že posuzovat tyto dvě skupiny je komplikovaný koncept. Zahrnuje se do něho místo narození, vzdělání, prostředí, ve kterém je člověk vystaven vlivu anglického jazyka, postup jak je jazyk vstřebán/učen, úroveň dovednosti, sebevědomí, kulturní přidruženost, seburčení a politická loajalita.

¹ ELT – English language learning and teaching

Nerodilý mluvčí běžně definujeme jako učitele, pro kterého je angličtina druhý jazyk, jako člověka, který pracuje v prostředí EFL¹, tzn., že jeho studenti jsou v jednojazyčné skupině a on hovoří stejným rodným jazykem jako jeho student. Tato definice vyjadřuje skutečnost pouze zčásti a hovoří o menší části učitelů, než je skupina nerodilých mluvčích, kteří pracují v ESL² prostředí většinou s lidmi pocházejícími z různorodého prostředí. (Medgyes, 1999) [57]

8 Rozlišovací prvky mezi rodilými a nerodilými mluvčími

8.1 Způsob výuky a dvojrole učitele

Tyto dvě skupiny se od sebe liší jazykovou dovedností, způsobem výuky a chování, které ovlivňuje právě nesoulad jejich zvládnutí jazyka. Naopak, mohou být stejně dobří učitelé ve své kategorii. Nerodilý mluvčí může trpět komplexem méněcennosti právě v důsledku nedokonalého zvládnutí jazyka, kognitivní disonancí (nesouladem v poznávání), neboť se nacházejí v dvojroli – jednou učitele jednou člověk, který se učí tentýž předmět. (Medgyes, 1994). [57]

Nerodilý mluvčí může být tolik zaměstnán složitostí jazyka a schopností vyjádřit se přesně, že je neochoten vyjít ze svých jistot, protože ve třídě vždycky mohou nastat nepředvídané události plné jazykových „pastí“, proto nerodilý učitel volí způsoby výuky, kdy jim není vystaven. Držet se pevně učebnice mu v tomto případě poskytuje jistotu.

Jsou však také silné stránky u nerodilých mluvčích. Může poskytnout lepší vzorový model učení³ – existuje totiž také jazykový model⁴, který v zásadě ničí, protože se učí jazyk stejně jako jeho student. Naučit se jazyk nebo ho získat jako rodný je velký rozdíl (Krashen, 1981).

8.1.1 Úspěch záleží na motivaci i jiných aspektech

Otřepaná pravda je, že někteří lidé jsou schopni se naučit rychleji a jiní pomaleji. Úspěch záleží na motivaci, věku, inteligenci, talentu, úrovni vzdělání, kvalitě instruktora a také na tom, zdali člověk již zná jiný cizí jazyk. Všichni, kdo se jazyk učí, aplikují různé výukové strategie. Na výběru strategie, které vyhovují osobnosti studenta, záleží celý úspěch. Výzkumy ukazují, že neexistuje jeden nejlepší způsob učení, ale každý člověk má svůj

¹ EFL – English as a Foreign Language znamená studium angličtiny s učitelem - nerodilým mluvčím, který žije v neanglicky mluvícím prostředí/zemi

² ESL – English as a Second Language znamená studium angličtiny s nerodilým mluvčím v anglicky mluvícím prostředí

³ Learner model – model učení

⁴ Language model – model jazykový

vlastní způsob, který vyhovuje právě jemu. V důsledku toho, že se nerodilý učitel sám musel naučit jazyk, je vnímavější k těmto partiím jazyka, lépe předvídá jazykové obtíže a je schopen vytyčovat realističtější cíle, je také vnímavější ke studentům, může čerpat výhody z toho, že hovoří stejným rodným jazykem jako jeho student.

Jakákoliv jazyková expertíza se skládá ze tří komponentů: jazyková vyspělost, jazykové povědomí a pedagogické dovednosti. Dále tam patří poskytování více informací.

Nedávné výzkumy ukázaly, že ideální učitel již není výsada pouze pro rodilé mluvčí. (Medgyes, 1998) [57]

8.2 Podstatné rozdíly

Rodilý mluvčí používá dokonalejší jazyk, tzn. skutečný jazyk, a používá ho s velkou dávkou sebevědomí. Naopak nerodilý mluvčí/učitel používá nedokonalý jazyk, tzn. knižní neflexibilní obraty a nepoužívá ho sebevědomě.

Rodilý mluvčí má pružnější přístup, je inovativní, méně empatický, má přehnaná očekávání, je uvolněnější, a méně vyhraněný. Naopak nerodilý mluvčí se řídí podle pravidel, je zvědavější, empatický, umí vycítit skutečné potřeby, má realistická očekávání, je přísnější, a vyhraněnější.

Rodilý mluvčí je méně bystrý, dává důraz na plynulost projevu, význam výpovědi, použití jazyka, vyjadřovací schopnosti, má slovní zásobu v hovorových výrazech, vyučuje slova v kontextu, dává přednost volnějším aktivitám a párové nebo týmové práci, používá různorodý materiál, toleruje chyby, dává méně testů, nepoužívá vůbec rodný jazyk žáka, nepřekládá věty, a zadává méně domácích úkolů, poskytuje více materiálu a předává s jazykem i kulturu. Rodilý mluvčí se cítí velmi uvolněně díky mistrovské úrovni jazyka, což hodně usnadní výuku. Nemusí se tolik soustředit na správné gramatické struktury, a tím může vytvořit učení mnohem více autentické, odlehčené a zábavné. Rodilý mluvčí má mnohem bohatší repertoár slovíček a výrazů, čehož nerodilý mluvčí nikdy nemůže dosáhnout. Samozřejmě existují působivé výjimky, ale v zásadě je pro nerodilého mluvčího téměř nemožné napodobit jazyk rodilého mluvčího v použití jazyka, zejména slangu a dynamičtějších aspektů jazyka, které jsou často hluboce zakořeněné v kultuře. Výjimkou je 0,01 % mimořádně nadaných studentů/učitelů, kteří se naučili používat a vyučovat některé aspekty jazyka, které přesahují běžně naučené struktury gramatiky.

Další výhodou rodilých mluvčích je, že jejich studenti se obecně cítí více motivováni ve třídě mluvit anglicky. Skutečnost, že učitel je z anglicky mluvící země a ne země studentů obecně funguje jako v bezvědomí spouštěč pro studenta, který používá cizí jazyk.

Poslední výhoda, která je nejvíce populární je, že učitel – rodilý mluvčí bude používat a vyučovat výslovnost v mnohem vyšší kvalitě.

Na druhé straně může být složité a těžké pro začátečníky a mírně pokročilé studenty takovou přednost využít. Rodilý mluvčí, může mnohem více prospět více pokročilým a pokročilým studentům. (Murray, 2013)

Je pravda, že existují nesporné výhody a nevýhody obou typů učitelů angličtiny. Je důležité si uvědomit jak složité je toto téma.¹ [46]

8.2.1 Proč může být rodilý mluvčí důležitý pro zdárný vývoj žáka

Rodilý mluvčí předává cizí jazyk autenticky, bez fonetických chyb. Výukou předává nejen vědomosti, ale také svoji kulturu i v případě, že tak nečiní vědomě, ale podvědomým chováním. Například prezentační schopnosti, atmosféra, požadavky na čestnost (plagiáty a Honor Code²) atd. Zvláště žák v nižším věku je vnímavý na projev jazyka a je schopen zachytit přirozenou barvu, přízvuk i rychlost mluveného projevu. Je tedy škoda ho vystavovat intonaci naučené – umělé, nedokonalé. Rodilý mluvčí má z našeho pohledu neomezenou slovní zásobu a nemá problém reagovat na zvědavé otázky žáků ohledně správného vyjádření požadovaného termínu. Má přirozenou znalost kolokací, idiomů, předložkových vazeb, slovních spojení a členů. V dnešní době, oproti roku 1992 je situace částečně odlišná. Každý rodilý mluvčí před nástupem do zaměstnání absolvuje školení TOEFL³, kde získá tzv. „pedagogické minimum“, které částečně vyladí zákonné požadavky na vzdělání. Je obvyklé, že se do výuky hlásí rodilí mluvčí, kteří absolvovali American College (čtyřleté univerzitní studium v USA), avšak obvykle s jiným zaměřením než na výuku angličtiny jako druhého jazyka.

¹ O autorovi: Justin Murray narodil a vyrůstal v Seattlu, Washington, v současnosti žije v Belo Horizonte, Brazílie. Je zakladatelem nového ESL blogu, Real Life English.

² Kód cti je soubor pravidel - etické zásady určitého společenství založený na ideálech, definujících to, co představuje čestné chování v rámci komunity. Použití kódu cti se opírá o přesvědčení, že lidé (alespoň v rámci jednotlivého společenství) mohou být důvěryhodní a jednat čestně. Těm, kteří porušují kodex cti mohou být uloženy sankce, včetně vyloučení z instituce. Kód cti se nejčastěji používá ve Spojených státech a má odradit studenty od akademické nepoctivosti.

³ TOEFL, Test of English as a Foreign Language, je mezinárodně uznávaná zkouška potvrzující úroveň jazykových dovedností a schopností studovat v anglickém jazyce. Zkoušku požaduje drtivá většina sekundárních a terciárních vzdělávacích institucí a stejně tak i velké množství vládních organizací. Zájemci jsou povinni absolvovat test iBT TOEFL a mohou získat maximálně 120 bodů.

9 „Nejlepší“ je relativní pojem

„*Chci to nejlepší.*“ je nejběžnější žádost při požadavku na učitele anglického jazyka. Jak všichni víme, „nejlepší“ je relativní pojem, bez ohledu na to, o čem hovoříme. Existují různé motivy, proč lidé chtějí rodilé mluvčí. Podobný problém zaznamenáváme v mnoha dalších státech, včetně naší země.

Lidé si myslí, že všichni Britové hovoří klasickou angličtinou tak, jako moderátor BBC. Stejně je tomu v ostatních zemích. Učitel angličtiny – nerodilý mluvčí bude mít přízvuk souhlasný s jeho mateřským jazykem. (Roach, 2010) Pokud však hovoří jasně, pochopitelně, souvisle a vytváří věty, které mají smysl, proč by tito učitele měli být považováni za podřadné?

Je možné držet monopol? V rámci tohoto průzkumu se ptáme, zdali by měli rodilí mluvčí držet ve výuce angličtiny monopol. (Ross, 2013) [55]. Rodilí mluvčí nemohou držet monopol, neboť poptávka po výuce angličtiny je tak veliká, že by nebylo možné jí pokrýt bez práce nerodilých mluvčích. Zároveň je třeba zmínit jejich nezastupitelné místo v oblastech profesionality výuky v rámci didaktických přístupů a výkladu na pozadí rodného jazyka. Přízvuk je hlavní doménou rodilých mluvčích. Nicméně, i v tomto směru lze dosáhnout jisté profesionality. Dosavadní studie však ukazují, že kombinací obou těchto skupin lze pokrýt všechny sféry jazyka ve vysoké kvalitě.

10 Podpora státu

Naše státní zřízení do nedávné doby příliš nepodporovalo zařazení rodilých mluvčích do českého vzdělávacího procesu, i když to bylo v přímém rozporu se zahraničními trendy, a to i přesto, že se snažilo o akce typu „rodilí mluvčí do škol“. Důvodů mohlo být více. Pravda je, že rodilí mluvčí umenšují možnosti absolventům najít vhodné zaměstnání, i přes jejich kvalifikaci a magisterský titul.

Nicméně, jisté změny nastaly, a to v legalizaci jejich pracovního zařazení v rámci kvalifikovanosti učitelů. Učitelé z anglicky mluvících zemí mohou získat tzv. zaměstnaneckou kartu, což mnohem zjednodušilo ztíženou situaci s vízy. Toto zjednodušení může mít za následek zvýšení znalost anglického či jiného cizího jazyka v naší zemi.

Nezastupitelná role rodilých mluvčích je zřejmá v jazykové kompetenci, ale především vlastní kultury. Pro budování mezilidských vztahů je znalost ostatních kultur velice důležitá.

11 Virtuální hospitace jako evaluační nástroj kontroly výuky

Virtuální hospitace jsou založeny na přímém pozorování výuky a umožňují analyzovat její průběh. Hospitující si z části pamatuje, zčásti písemně zaznamenává nejdůležitější momenty výuky a společně s hospitovaným učitelem je probírá v po hospitačním pohovoru. Spoléhá, že zachytil, co bylo důležité a pozoruhodné. Celkový souhrn všeho, co si pozorovatel zapamatoval a o čem může vypovídat, nazýváme myšlenkový obraz výuky (Slavík, Lukavský, Hajdušková 2010, s 74.) Pozorovací záznam má co nejlépe zachytit významové, logické i časové uspořádání obsahu výuky.

Při hospitačním rozboru se porovnávají myšlenkové obrazy hospitujícího a hospitovaného. Mohou se navzájem doplňovat nebo upřesňovat. Hospitovaný vysvětluje, proč použil danou metodu a co tím sledoval. Hospitující hodnotí dopad zvolené metody.

V běžné hospitaci je triangulace zabezpečována přítomností nejméně dvou pozorovatelů: hospitujícího a hospitovaného. Zkušenosti z praxe ukazují, že jejich shoda bývá postačující k racionálnímu rozboru výuky a případné neshody lze řešit vyjednáváním. Dokonalá objektivita záznamu reality nebývá dosahována ani v exaktních vědách jako je chemie, fyzika. Hledáme příhodnou míru objektivitu.

Rozvíjení reflektivní kompetence učitele má podporovat zlepšování vlastního výkonu, proto při hospitaci nejde jen o samotnou objektivitu. Musí se však usilovat o největší možnou míru objektivitu. Vzhledem k tomu, že myšlenkový obraz podléhá psychickým zkreslením, nejjistějším prostředkem je videozáznam. Přináší relativně nejúplnější technické – tj. lidskou paměti nezakreslené – zachycení reálného průběhu výuky.

11.1 Výhody videozáznamu

Výhody videozáznamu se umocňují prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (ICT) uloženém ve formě digitální informace. Pozorovatel videozáznamu nesleduje výuku v reálném čase, přestože ji posuzuje jako by byl reálně přítomen.

Virtuální hospitace umožňuje učitelům, kolegům nebo vedení nejenom se zamýšlet na průběhem vyučovací hodiny, ale především o ni diskutovat. Podpora profesionální diskuse spojená s argumentací je považována za jednu z největších předností využití technologií v přípravě učitelů. (srovn. Mareš, 1976; Wubbels, Korthagen, 1990, Švec 1997; Svatoš, 1997; Janík, Minaříková a kol., 2011).

11.2 Významné rysy a výhody

V diskusi si jednotlivé pozorovatelé mohou všimnout různých momentů výuky, které by jednotlivý pozorovatel mohl opomenout. Další významnou roli hraje rozmanitost pohledů, snižuje nebezpečí jednostranné interpretace a subjektivního zkreslení. Opakovaný návrat

k videozáznamu zpřesňuje argumentaci. Přitom se rozvíjí kritické profesionální myšlení a odborný dialog napomáhá vyšší kvalitě.

Je možné přiřadit k videozáznamu výuky text v psané nebo zvukové podobě, což je výhodou ICT.

Je třeba podporovat vzdělání, které podporuje rozvoj klíčových kompetenci žáků a které vede školy a jejich učitele k reflexi a evaluaci vlastní práce. Virtuální hospitace oproti původních metodických filmů, zaznamenávají reálnou výuku v reálném čase, a umožňují tak zhlédnout různé vyučovací hodiny od začátku až do konce.

11.3 Realizace a cíl virtuálních hospitací

Samotnému natáčení předchází přípravy typu informací o tom, kdo bude natáčen, kde a jak bude akce probíhat. Samotné vyučovací hodiny jsou zaznamenávány na dvě kamery. Jedna sleduje po celou dobu natáčení učitele, a druhá se zaměřuje na žáky.

Hlavním cílem virtuálních hospitací je podpořit profesní rozvoj a spolupráci učitelů. Je inspirací do vlastní výuky, slouží ke sdílení zkušeností v rámci odborné komunity, práce v předmětových komisích, neméně zajímavé mohou být záznamy hodin pro rodiče žáků a širší odbornou veřejnost.

Množství námětů nabízí anglický web pro učitele www.teachers.tv. Najdeme zde pestrou nabídku různě dlouhých a rozličně zaměřených výukových videí, které slouží zejména jako materiál k pozorování a analýze procesů vyučování a učení. Jimi jsou virtuální hospitace inspirovány.

12 CLIL ve výuce

CLIL (Content and Language Integrated Learning) znamená obsahové a jazykově integrované vyučování. Pojednává o tom, jak zapojit cizí jazyky do vyučování. Nejvhodnějším prostředím pro integraci CLIL se jeví střední škola. Tato cílená integrace cizích jazyků v jednotlivých předmětech zvyšuje konkurenceschopnost absolventů v České republice, motivuje žáky k vyšším výkonům a zajišťuje jim snadnější uplatnění na trhu práce. Tato integrace předmětů vyučovaných jiným jazykem než mateřským má v sobě motivační potenciál. Cizí jazyk je v tomto typu vyučování pouze prostředek pro dosažení praktických vědomostí z oboru, který žák bude v budoucnu studovat nebo kterým se bude zabývat. Podpora cizích jazyků je v 21. století neodmyslitelnou součástí vyučování a v posledních pěti letech se k tomuto trendu přidává integrace předmětů vyučovaných v cizím jazyce.

12.1 Pojem CLIL

Pojem CLIL čili Content and Language Integrated Learning, obsahově a jazykově integrované vyučování, označuje ve svém nejširším smyslu výuku neязыkových předmětů s využitím cizího jazyka jako prostředku komunikace a pro sdílení vzdělávacího obsahu.

Tento typ integrované výuky si stanovuje dva základní cíle – obsahový a jazykový. Tyto dva cíle jsou často doplněny třetím, který definuje, které dovednosti a strategie budou během výuky rozvíjeny. CLIL představuje nový pedagogický přístup v celé vzdělávacím systému. (Šmídová, Tejkalová, Vojtková, 2012).

12.2 Hard and Soft CLIL

Hard and soft CLIL jsou dvě formy, ve kterých se tento směr rozšiřuje. Hard CLIL představuje výuku, v nichž jsou osnovy vyučovány v jiném jazyce než mateřském. Tato forma je obvykle podřízena vzdělávacímu obsahu či cíli a realizována učiteli neязыkových předmětů. U soft CLIL učitelé jazyků začleňují tematický obsah daného neязыkového předmětu, přičemž výběr obsahu je podřízen jazykovému cíli. (Šmídová, Tejkalová, Vojtková, 2012).

12.3 Realizátor CLIL

Vhodnými realizátory CLIL jsou učitelé aprobovaní v daném oboru a v cizím jazyce. V pedagogické praxi CLIL často uplatňují učitelé odborného neязыkového předmětu s velmi dobrou jazykovou znalostí. (Šmídová, Tejkalová, Vojtková, 2012). CLIL se stává specifickým typem výuky integrujícím postupy didaktiky cizího jazyka a didaktiky neязыkového vyučovacího předmětu. Je založen na předpokladu, že cizí jazyk se lépe učí na základě reálného konkrétního obsahu, který je cizím jazykem zprostředkován. (Šmídová, Tejkalová, Vojtková, 2012).

12.4 Výhody a rizika CLIL

Největší rizika, která se mohou jevit jako překážka je nadměrná náročnost přípravy na CLIL vyučování, nejen proto, že je tento typ vyučování poměrně nový, ale také proto, že vyžaduje mimořádné oborové a jazykové schopnosti vyučujícího. Ne vždy je jazyková kompetence českých učitelů dostatečná, aby jej mohli s úspěchem používat. Řešením tohoto problému je vyučovat daný neязыkový předmět rodilými mluvčími. V takovém případě odpadá náročnost zvládnutí jazyka. Žáci považují tuto formu za nejvíce profesionální. Zájemci o školy s integrovaným vyučováním CLIL dávají přednost školám, kde vyučují rodilí mluvčí. Dalším problémem může být nesystematické zavádění CLIL z důvodů nezkušenosti, nedostatek vhodných materiálů a neochota učitelů zvyšovat svoje vzdělání a odbornost. Výhody byly popsány výše, nejvýznamnější z nich je zvyšování uplatnitelnosti na trhu práce a příprava na další stadium.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

13 Výzkumné šetření – kvalitativní výzkum

Práce se zabývá stavem a kvalitou výuky anglického jazyka, významem rodilých mluvčích, jejich rolí a přínosem pro české školství a hodnocením jejich práce vedením školy. Cílem práce je zmapovat výhody a nevýhody využívání rodilých mluvčích jako učitelů v českém školství, popsat jejich osobnostní charakteristiku a jejich přínos i profesní kompetence. V praktické části práce bude provedena analýza jejich pohledu na práci v českém vzdělávacím systému formou diskuse s vybraným vzorkem rodilých mluvčích a analýza hospitačních protokolů (videonahrávka).

13.1 Metoda – strukturovaný řízený rozhovor a výzkumný vzorek

Pro tento kvalitativní výzkum byla využita metoda strukturovaného řízeného rozhovoru. Výzkumný vzorek se skládal z 26 otázek, na které odpovídalo sedm informantů. Výzkumným záměrem bylo zjistit, jaký je pohled samotných rodilých mluvčích na problematiku výuky, pohled do období jejich začátků, příjezdu, života a pobytu v zemi, popis jejich osobnostní charakteristiky a profesních kompetencí i pohled na výuku v cizí zemi s porovnáním s výukou v jejich vlastní zemi. Dotazník je rozdělen do několika sfér. Osobní, profesní, vzdělání, vlastní názory na profesi, prognóza jejich dalšího pobytu, kvalita práce.

14 Charakteristika výzkumného šetření

Při zkoumání s využitím kvalitativního přístupu jde o snahu proniknout do hloubky zkoumaných jevů. Kvalitativní výzkum se podle Strausse a Corbinové (1999) využívá k porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme. Nebo se používá k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž již povědomí máme. Kvalitativní výzkum zároveň umožňuje přinést nové poznatky o tom, jak se sledované jevy reálně odehrávají přímo v přirozeném prostředí. Jedná se jakýkoliv výzkum, v němž se výsledků nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Jeho podstatu tvoří nematematický analytický postup. Strauss a Corbinová (1999)

Kvalitativní výzkum není lineární, ale má cirkulární charakter. Údaje pro kvalitativní výzkum byly shromážděny prostřednictvím individuálních hloubkových rozhovorů a pozorování (virtuální hospitace). Byl zvolen nematematický analytický postup. K vytvoření komplexního obrazu byl využit způsob analýzy dat, nikoliv statistické postupy. Zkoumány byly názory účastníků výzkumu (informantů) v přirozených a běžných podmínkách prostřednictvím rozhovorů. Zkoumaly se do hloubky motivy a důvody chování, posuzovaly se okolnosti, které přispívají k vytvoření jejich názoru, na základě formulací odpovědí na kladené otázky.

Jako první jsem si stanovila cíl. Zkoumala jsem názory rodilých mluvčích na jejich práci v zahraničí, pocity, které je provázejí, když se vše nedaří podle plánu. Zkoumala jsem jejich názory na výuku, zjišťovala jejich pozorování skrze 26 výzkumných otázek. Metodou, kterou jsem zvolila, byl rozhovor v přirozeném prostředí se sedmi učiteli (jako prototypy vzorku populace rodilých mluvčích).

Otázky byly kladeny tak, aby z nich vyplynul komplexní výstup v oblasti osobní, pracovní a názorové, porovnávací. Tyto odpovědi byly zaznamenány, uspořádány do tabulky, zestručněny a popsány a analyzovány. Byly vyhledány podobnosti a odlišnosti jednotlivých aspektů (pohlaví, osobní situace, pracovní zkušenosti, porovnání svého názoru s ostatními). Vedené rozhovory byly strukturované, proběhly v příjemném prostředí a v přátelském vztahu s informantem. Při rozhovoru bylo cílem rozebrat podrobněji dané témata pomocí narativního interview (rozhovoru).

Úvodních 10 otázek mělo spíše osobní charakter a navozovalo seznámení se s informanty, jejich motivy pro příjezd do země a základní informace o jejich životě, kulturní nebo sociální zkušenosti. Ukázalo se, že někteří informanti mají v jistých oblastech zcela odlišné názory, ale v jiných se nápadně shodují. Svůj vliv hraje pohlaví, zaměstnání, zájem nebo věk a sociální a akademický kontext. Rozhovory byly doslovně přepsány a z jejich textů vyplývá různorodost stylů vyplývající z odlišných charakterů postav a lokality jejich původního bydliště.

Popis situace jsem rozdělila na dva díly. První jsem nazvala rozhovor, kde cituji některé realistické obraty, které jsem v závorkách přeložila a druhý odstavec je analýza a shrnutí názorů všech sedmi informantů, kde se pokouším zaznamenat a porovnat jejich výpovědi, zmínit zajímavé odlišnosti nebo spektrum rozdílných pohledů a vyvodit obecný závěr. Výsledky takových šetření nemusí být zobecnitelné na celou populaci.

14.1 Tabulka 1 – seznam dotazovaných informantů

Steve	37 let, v Praze 5 let, svobodný, VŠ dokončena před 14 lety, hlavní obor ekonomika, pracoval i v jiných zemích.
Rachel	31 let, v Praze 5 let, svobodná bez závazků, VŠ dokončena v USA, hlavní obor právo.
Taylor	32 let, v Praze 4 roky, stálá partnerka, vyhlídka usadit se v ČR, hlavní obor mezinárodní vztahy a psychologie.
Emily	26 let, v Praze 3 roky, svobodná, VŠ dokončena v USA, hlavní obor – dějiny umění a geografie.
Bandon	33 let, v Praze 5 let, ženatý – žena je Češka, vyhlídka usadit se v ČR, hlavní obor sociální studie a mezinárodní vztahy.
David	28 let, v Praze 4 roky, svobodný, VŠ dokončena v USA, hl. obor mediální vědy.
Lewis	29 let, v Praze 5 let, stálý partner, vyhlídka usadit se v ČR, hlavní obor obchod a management a právo.

15 Výzkumné otázky

Výzkumná otázka č. 1 Jaké byly pocity rodilých mluvčích a osobní preference při vycestování z rodné země?

Výzkumná otázka č. 2 Jak se rodilý mluvčí cítí jako cizinec a co pro něj bylo největší překážkou začátku v nových podmínkách?

Výzkumná otázka č. 3 Jak se vyvíjela pedagogická praxe rodilých mluvčích a co považují za největší přínos v pracovní sféře?

Výzkumná otázka č. 4 Jak by rodilý mluvčí porovnal systém vzdělávání ve své zemi se zemí, ve které nyní působí?

Výzkumná otázka č. 5 Jak by rodilý mluvčí hodnotil svůj výkon povolání v porovnání s místními učiteli?

Výzkumná otázka č. 6 V čem spatřují rodilí mluvčí výhody svého působení v českém školním systému?

15.1 Otázky řízeného rozhovoru

Výzkum byl zaměřen na vnímání situace z pohledu rodilého mluvčího. Šetření bylo provedeno 26 otázkami:

- 1 Proč jste se rozhodl opustit svoji zemi a cestovat do zahraničí učit anglický jazyk? Nebo jste začal jinak a k rozhodnutí vyučovat anglický jazyk došel později?
2. Proč jste si vybral právě Prahu?
3. Chtěl jste prvoplánově vyučovat anglický jazyk nebo jste (byste bývali) přijal i jiné zaměstnání?
4. Jste kvalifikovaný pro výuku anglického jazyka? Jaký byl váš hlavní nebo vedlejší obor studia?
5. Opustil jste svoji zemi hned po skončení university?
6. Měl jste problém se usadit v cizí zemi? Jaký byl váš největší boj?
7. Stýskalo se vám někdy po domově? Popište svoje pocity života v zahraničí.
8. Jak jste našel svoje první zaměstnání? Bylo to prostřednictvím agentury organizace TOEFL, nebo jiným způsobem?
9. Myslíte, že máte pro tuto profesi talent? Proč si to myslíte?
10. Jaké jsou vaše silné a slabé stránky v této profesi (je to samotné vyučování nebo motivace žáků, udržení disciplíny atd.)?
11. Měl jste někdy problém udržet ve třídě pořádek?

12. Jakou disciplínu nejraději vyučujete, jaký je váš oblíbený předmět nebo odvětví?
(Lingvistika, konverzace, gramatika, literatura atd.)
13. Jak byste porovnal výhody a nevýhody výuky anglického jazyka rodilými a nerodilými mluvčími z vašeho úhlu pohledu nebo osobní zkušenosti?
14. Jaký způsob vedení očekáváte od svého nadřízeného? Napište alespoň pět položek.
15. Co myslíte, že je v učitelském povolání nejtěžší? Co je nejtěžší pro vás?
16. Jak byste posoudil český vzdělávací systém ve srovnání se systémem v USA? Jmenujte některé rozdíly a podobnosti.
17. Porovnejte českého středoškolského žáka s žákem v USA – chování, studijní úsilí, akademické úspěchy atd.
18. Co byste změnil v českém vzdělávacím systému a co byste změnil v americkém systému?
19. Jak dlouho již žijete v Praze? Máte pocit, že jste profesně vyrostl, zatímco učíte v zahraničí?
20. Jak jste schopen na sebe upoutávat pozornost posluchače? Jakou v tomto směru používáte metodu?
21. Máte pocit, že je důležité se na vyučovací hodinu řádně připravit? Kolik vám příprava na plný úvazek týdně zabere času?
22. Jak byste se sám porovnal s kolegou, českým učitelem, které znáte? Jaký je mezi vámi kulturní rozdíl související s vyučováním?
23. Vyučujete raději na jazykové škole nebo na střední či základní škole? Uveďte tři výhody a nevýhody u každé instituce.
24. Jak dlouho hodláte v České republice setrvat?
25. Myslíte, že je učitel-nerodilý mluvčí schopen naučit váš jazyk ve stejné kvalitě jako vy, rodilý mluvčí? Vysvětlete věc z vašeho úhlu pohledu.
26. Máte-li nějaké zajímavé postřehy, sdělte je.

16 Výsledky šetření

V oblasti pohledu ze strany učitele-rodilého mluvčího byl rozhovor zaměřen na důvody, proč a jak se informant dostal do místa svého současného pracoviště a jaké jsou jeho/její důvody v zemi zůstat a názory na kvalitu výuky zajišťovanou rodilými mluvčími podložené důvody z praktického hlediska.

Otázka č. 1 – rozhovor

Proč jste se rozhodl opustit svoji zemi a cestovat do zahraničí učit anglický jazyk? Nebo jste začal jinak a k rozhodnutí vyučovat anglický jazyk jste došel později?

Rozhovor: “Many factors influenced my decision” (moje rozhodnutí ovlivnilo mnoho skutečností), říká Rachel. Steve se přiznává, že chtěl vždycky být učitelem dějepisu. ”I had always planned on becoming a history teacher. Emily má emocionální důvod. “After studying abroad in Austria, I fell in love with Europe, Prague was my favourite.” (Potom co jsem studovala v Evropě, jsem se do ní zamilovala, zvláště do Prahy).

Otázka č. 1–analýza

Odpověď: Informanti sdělují, že vyučovat svůj jazyk v cizí zemi přišla již na univerzitě nebo střední škole. Důvodem byla touha vycestovat do cizí země nebo upozornění přítele na přirozený talent – dar vyučování, který se proměnil v profesionální kariéru. Dotazovaní si přáli okusit novou kulturu, v jiném případě pomohla k rozhodnutí zůstat v zemi skutečnost, že si našli přítelkyni, budoucí manželku. V mnohých případech se jednalo o nabídku TEFL programu, který kvalifikoval tyto učitele pro jejich budoucí kariéru.

Otázka č. 2 – rozhovor

Proč jste si vybral právě Prahu?

Rozhovor: “Many friends recommended Prague as an excellent city with a better economic situation” (mnoho mých přátel mi doporučilo Prahu jako vynikající město s lepší ekonomickou situací), říká Steve. Pro Taylora je důležité “its central location” (jeho centrální umístění v Evropě) a “TEFL program opportunities” a (velká nabídka programů TEFL), které poskytují potřebnou kvalifikaci. Rachel říká, že navštívila sedm zemí a v Praze našla přátele, kteří ji pomohli. “...seven countries I visited in 2007...I had there one person, my friend.”

Otázka č. 2 – analýza

Odpověď: Informanti se v odpovědích shodují na tom, že Praha je vynikající místo pro život z mnoha různých důvodů. Doporučení od přítele, tzn., říkají to i ostatní, skvělé obchodní místo s dobrou ekonomickou situací, otevřeným pracovním trhem a praktickým slovanským jazykem. Jeden s dotazovaných si vybral Prahu jako jedno ze sedmi doporučených míst nebo jako student výměnného programu. Dalším se líbilo, že v Praze nalezne mnoho nabídek vzdělání TEFL a že je v centru Evropy, což je vynikající výchozí bod pro cestování. Zajímavá je skutečnost, že právě Česká republika skýtá cizincům tak dobré podmínky pro život, že netouží potom, po čem mnoho Čechů i lidí z jiných národů, a sice žít v USA, zvláště když se jedná o jejich domovskou zemi.

Otázka č. 3 – rozhovor

Chtěl jste prvoplánově vyučovat anglický jazyk nebo jste (byste bývali) přijal i jiné zaměstnání?

Rozhovor: “Teaching was my plan form the start” (Vyučování byl můj plán od začátku). Říká Steve. Rachel dodává “I would be most likely teaching” (nejpravděpodobněji bych chtěla vyučovat). Taylor “I intended on teaching”(zamýšlel jsem se stát učitelem).

Otázka č. 3 – analýza

Odpověď: Ve všech případech dotazovaní informanti odpověděli, že přijeli do země se záměrem vyučovat svůj jazyk, neboť si uvědomovali, že anglický jazyk, vyučovaný rodilými mluvčími je žádaný. Všichni informanti bez výjimky se po určité době utvrdili v tom, že výuka byla správná volba. Většina z nich také zkusila jiné zaměstnání, ale vynikli právě jako učitelé, proto u tohoto oboru zůstali.

Otázka č. 4 – rozhovor

Jste kvalifikovaný pro výuku anglického jazyka? Jaký byl váš hlavní nebo vedlejší obor studia?

Rozhovor: Mass Communication, Psychology, History, Classical Studies, Political Studies, International Relations, etc. “I have a 128 hour TEFL certificate and 6 years of teaching experience” (absolvovala jsem 128hodinový kurz TEFL a mám šestiletou učitelskou zkušenost) říká Rachel, stejně tak jako ostatní informanti. “I am certified to teach English to non-native speakers” (jsem kvalifikovaná pro výuku anglického jazyka nerodilých mluvčích) dodává Emily.

Otázka č. 4 – analýza

Odpověď: Všichni dotazovaní informanti jsou vysokoškolsky vzdělaní lidé, obvykle ne v oboru učitelství, ale se specializací v oborech jiných, jako: ekonomie, psychologie, business a management, zeměpis, dějepis, sociální studie, klasické studie, právo, mezinárodní vztahy, atd. Všichni informanti absolvovali program TEFL, který obvykle kariéra rodilého mluvčího začíná. Někteří přiznávají, že se mnohem více naučili samotných vyučováním než ve škole nebo na kurzu. Pouze jeden dosáhl titulu magistr a to na Slovensku. Svým studiem nezískal kvalifikaci v učitelském oboru, což nedávno vydaný zákon u rodilých mluvčích toleruje.

Otázka č. 5 – rozhovor

Opustil jste svoji zemi hned po skončení university?

Rozhovor: “I left 3 months after graduation from university”.(odjela jsem tři měsíce po skončení školy), říká Emily. Výjimkou mezi sedmi informanty je Brandon, který vypověděl, že studoval na Slovensku “I actually attended university in Slovakia.”

Otázka č. 5 – analýza

Odpověď: Informanti shodně vypovídají, že opustili svoji zemi buď krátce, nebo několik let po dokončení vysoké školy. Mnozí z nich měli jiné zaměstnání, než se ustálili na profesi vyučování anglického jazyka. Výjimku tvoří Brandon, který vystudoval na Slovensku.

Otázka č. 6 – rozhovor

Měl jste problém se usadit v cizí zemi? Jaký byl váš největší boj?

Rozhovor: “My challenge has always been the language, weather differences, seeing as I had never lived in snow, never ending governmental VISA process” říká Rachel. (Moje největší výzva byl vždycky jazyky země, ve které žiji, rozdílné počasí, nebyla jsem zvyklá žít tam, kde je sníh, a dále nikdy nekončící boje o visa.) Taylor souhlasí a dodává, že k tomu všemu by připočetl služby a výkon státní správy. “I have always been very adaptable and spent considerable time in Europe before moving to Prague to teach. The only problem was the language barrier, especially at government offices and civil services”. (jsem velmi adaptabilní a strávil jsem poměrně hodně času v Evropě, než jsem se odstěhoval do Prahy. Jediným problémem byl jazyk a státní správa). Na druhou stranu Steve vidí věci odlišně, “It was actually rather easy as life is not so different from the USA”. (bylo to jednoduché, protože život v Evropě je stejný jako v USA.)

Otázka č. 6 – analýza

Odpověď: Informanti považují za největší výzvy a ohrožující momenty legalizaci dokumentace tzn. obstarání víza a jazyk, který je pro ně cizí. Někteří vidí výzvu v rozdílném klimatu a počasí, značně odlišných (horších) službách na rozdíl od USA. Jeden informant vidí život v ČR velmi podobný životu v USA.

Otázka č. 7 – rozhovor

Stýskalo se vám někdy po domově? Popište svoje pocity života v zahraničí.

Rozhovor: “There were a few times the first year that I felt like I had made the wrong choice” (několikrát jsem si myslela, že jsem udělala špatné rozhodnutí) říká Rachel. “Of course I get homesick. I miss my family every single day but I think overall it has been worth it.” My second year of studies here in the Czech Republic is when I became very homesick, I was missing my family” (stýskal jsem si druhý rok mého pobytu, chyběla mi rodina), říká Brandon a dodává “I felt lonely only at times “(bylo mi smutno pouze někdy).

Otázka č. 7 – analýza

Odpověď: Stesk po domově je fenomén, který se dostavuje, když se člověk delší dobu zdržuje mimo domov. Někteří informanti odpověděli, že vzhledem k podobnému stylu života v západních zemích se u nich stesk po domově nedostavuje. Stesk zjevně záleží na jejich momentálním stavu – zdali se jim v životě daří nebo ne. Zdá se jim, že přínos je větší než strádání. Jeden z informantů steskem netrpí vůbec. Zlepšení situace se dostavuje díky přátelům, zlepšené pracovní situaci, obdržení víza či překonání momentálních problémů.

Otázka č. 8 – rozhovor

Jak jste našel svoje první zaměstnání? Bylo to prostřednictvím agentury organizace TOEFL, nebo jiným způsobem?

Rozhovor: “I found a list of language schools in Prague on the Internet and flooded their emails with my CV”. (našel jsem si seznam pražských jazykových škol na Internetu a zaplavil jejich e-mailové schránky svým životopisem), říká Lewis. Jiný způsob jak získat zaměstnání zvolil Taylor. “I got my first job in Prague by applying to a school that presented itself on the last day of my TEFL course”. (svoje první zaměstnání jsem získal v poslední hodině mého TEFL programu, kdy přišel pracovní nabídku prezentovat reprezentant jedné školy). Emily získala svoje zaměstnání jinak. “I got my first job by applying to available jobs on expats.cz”. (svoje první zaměstnání jsem získala přes inzerát v expats.cz). “Word of mouth seems to be the best way to get good employment here” (osobní doporučení je však nejlepší způsob jak získat dobré zaměstnání), na tom se shodují všichni.

Otázka č. 8- analýza

Odpověď: Informanti hned po příjezdu nastoupí na školení tzv. pedagogického minima TEFL program, kde získají kvalifikaci a cenné zkušenosti pro výuku. Tato firma poskytuje také další služby jako je ubytování a představení firem/škol, které se koná v poslední den každého běhu. Jeden informant získal svoje pracovní místo právě přes tuto službu. Další informant je zástupcem dlouhé řady žadatelů přes webové stránky, které skýtají stejné služby. Je to webová stránka expats.cz nebo webové stránky jednotlivých škol. Třetí informant se stal zástupcem další možnosti, a sice rozeslat dopisy se svým životopisem a čekat na odpověď. Nejlepším způsobem je však osobní doporučení. Jeden informant se postupně vypracoval z výuky jednotlivců.

Otázka č. 9 – rozhovor

Myslíte, že máte pro tuto profesi talent? Proč si to myslíte?

Rozhovor: “I am a gifted teacher”(jsem nadaný učitel). říká David. I have good days a bad days” (já mám dobré i horší dny) dodává Rachel. “I have a gift for being comfortable in front

of people“ (mám nadání a cítím se dobře, když prezentuji informace ostatním lidem), říká Taylor, „Yes, I do.“ S ostatními souhlasí Emily, “I believe I am gifted for teaching because is a profession which I truly enjoy working in each and every single day.” (Brandon říká – učím každý den. Věřím, že jsem nadaný na učitelské řemeslo, protože je to profese, kterou mám rád), říká Brandon.

Otázka č. 9 – analýza

Odpověď: „Jsem nadaný učitel, pracovník, mluvčí atd. je typická odpověď na výše kladenou otázku pro amerického občana. Zdravé sebevědomí je základem úspěchu a v USA to každý ví. V ČR bychom na takovou otázku reagovali slovy, „já nevím, to se musíte zeptat někoho jiného“, ale rodilý mluvčí to ví vždy bezpečně. Zde se dostáváme k prvním rozdílům mezi rodilými a nerodilými mluvčími – učiteli anglického jazyka a zároveň ke kulturním zvláštěnostem. Zajímavý posun je vidět u posledního informanta, který sice je rodilým mluvčím, neboť celý svůj život vyrůstal v USA, ale jeho kořeny jsou jinde. Tato kultura je nám Čechům více pochopitelná, neboť je bližší. Tento informant neříká, že ví, že je dobrý učitel z vlastního přesvědčení, ale věří v to díky reakcím okolí.

Otázka č. 10 – rozhovor

Jaké jsou vaše silné a slabé stránky v této profesi (je to samotné vyučování nebo motivace žáků, udržení disciplíny atd.)?.

Rozhovor: “I have a skill for explaining things in an efficient, amusing and memorable way.” (Mám schopnost vysvětlit věci účinně, zábavně a tak, že si je student zapamatuje), říká Steve. Ráchel je přesvědčená, že je dobrá v tom, že umí propojit učivo. “I am very good in connecting material” Taylor přiznává, že musí pracovat na tom, aby ho studenti poslouchali, “my weakness is in confrontation with students and disagreeing). Emily vidí svoji silnou stránku v tom, že se věnuje studentům a slabou v tom, že neumí jejich rodný jazyk, aby mohla vysvětlit gramatiku na pozadí jejich rodné řeči. “I care a lot.....my weakness is that I do not understand Czech so well, It can hinder my ability to teach grammar to help contrast and compare.)

Otázka č. 10 – analýza

Odpověď: Každý z informantů má svoje silné a slabé stránky, které vedou k různé kvalitě vyučování. Jeden z informantů si je jistý, že vyučuje své žáky nejefektivnější formou, zábavně a nezapomenutelně. Tři z nich vidí svoji silnou stránku v propojování učiva a ve snaze pomoci, je-li to třeba. Naopak slabou stránkou oproti českému učiteli je disciplína ve třídě. Žáci cítí vstřícnost a přátelskost, což mají tendenci zneužívat. Také argumentační schopnosti jsou menší než u českých učitelů především z hlediska znalosti českého školství a

zákonů, dále místního jazyka. Autoritativní chování je cizincům nevlastní z důvodu jejich kultury, naopak Čechům je takové chování vlastní a žáci ho podvědomě vyžadují, což odmění úctou k učiteli. Statisticky přísný a přátelský učitel je ideální typ pro udržení zdravé kázně ve třídě. Informanti se shodují na tom, že musí na takovém vyváženém přístupu pracovat.

Otázka č. 11 – rozhovor

Měl jste někdy problém udržet ve třídě pořádek?

Rozhovor: “Not really” (v zásadě ne), říká Steve. Ráchel má opačnou zkušenost a říká, že v prvním roce jejího vyučování jí žáci nerespektovali “Yes, in the first years I let students walk all over me”. (Emily se přiznává, že problémy měla, ale nikdy se to nevymklo kontrole). “Yes, I think every teacher has discipline issues. I wouldn’t say that it was ever out of control”. (Taylor si naivně myslel, že může být přítelem dětí, ale vždycky to vedlo ke vztahovým problémům, poučil se). “When I first started teaching, I wanted to be the student’s friend, and this lead to some issues with discipline”.

Otázka č. 11 – analýza

Odpověď: Udržovat ve třídě pořádek a získat respekt je jeden z nejtěžších úkolů. Zároveň je to základní předpoklad pro úspěch ve vyučování. Začínající učitelé obvykle podcení tuto výzvu a později jsou vystaveni tlaku studentů. Informanti se shodují na tom, že mají problém udržet pořádek ve třídě, ale také přiznávají, že se jedná o nezkušenost. Tento fenomén se objevuje v prvních letech vyučování. Později jsou schopni si pořádek zjednat a tím zajistit kvalitní vyučování. V problému se objevuje prvek podcenění situace. Zároveň někteří informanti tvrdí, že se jim situace nikdy nedostala z úplné kontroly.

Otázka č. 12 – rozhovor

Jakou disciplínu nejraději vyučujete, jaký je váš oblíbený předmět nebo odvětví? (Lingvistika, konverzace, gramatika, literatura atd.)

Rozhovor: “I enjoy teaching grammar and Preparation for Exams as it involves all major skills” (rád učím gramatiku a přípravu na mezinárodní zkoušky, protože tato výuka zahrnuje všechny hlavní dovednosti), říká David. Lewis rád učí konverzaci, protože se dozví více o studentech díky diskusím. “My favourite part for teaching is conversation as I get to know students better through sharing personal details”. “The most enjoyable for me is teaching conversation and literature because it is the most interesting for me”, says Taylor. (Taylor říká, že nejraději kombinuje konverzaci s literaturou, to ho nejvíce zajímá).

Otázka č. 12 – analýza

Odpověď: Informanti rádi učí všechny dovednosti jazyka, nicméně každý z nich má svoje oblíbené odvětví výuky. Pro někoho to je gramatika, protože je to strukturální záležitost, pro někoho zase konverzace, kde učitel může se studenty rozvíjet i jejich osobní debaty a dozvědět se něco z jejich života, což pomáhá při navazování kontaktů a budování úcty a vzájemného vztahu. Jiný informant rád kombinuje literaturu s konverzací, kde na jednotlivých příbězích nejen rozšiřuje studentům slovní zásobu, ale také vidí přínos a přidanou hodnotu v tom, že se studenti učí jednotlivým vzorcům chování z literatury a historie. Přínos informanti vidí také ve výuce anglických reálií, které rádi učí pro jejich pestrost. Nakonec se shodují na tom, že není žádná část jazyka, kterou by nechtěli učit.

Otázka č. 13 – rozhovor

Jak byste porovnal výhody a nevýhody výuky anglického jazyka rodilými a nerodilými mluvčími z vašeho úhlu pohledu nebo osobní zkušenosti?

Rozhovor: “Native speakers have an innate feel for language” (rodilí mluvčí mají vrozený cit pro svůj jazyk), říká Lewis a dodává, že “non-native speakers have different strategies, they teach according to rules” (rodilí mluvčí mají odlišné strategie pro výuku, obvykle se opírají o pravidla). (Emily věří v rodilé mluvčí, protože se s jazykem narodila a vnímá výjimky a principy anglického jazyka) “I am a believer in native speakers as I was born with the language and I am aware of exceptions and principles”. Native speakers had unquestioned authority because of mastery of the language” (rodilý mluvčí má neoddiskutovatelnou autoritu vzhledem k dokonalé znalosti svého jazyka v porovnání s nerodilým mluvčím), říká David.

Otázka č. 13 – analýza

Odpověď: Informanti sami vidí velkou výhodu ve svém potenciálu znalosti svého rodného jazyka, což jim dává autoritu. Předmět, který učí, umí mnohem dokonaleji, než jejich studenti budou umět při nejlepší vůli a pílí při absolvování studia. Hlavní rozdíl spočívá ve výslovnosti. Existuje minimum nerodilých mluvčích, u kterých posluchač při konverzaci nepozná, že je jeho konverzační partner cizinec. Rodilý mluvčí má výsadu mimořádného citu pro jazyk, čímž se odlišuje od nerodilého mluvčího. Je schopen reagovat na novinky, nepoužívá archaismy a chápe výjimky. Student bez větší námahy imituje učitele a bez výrazného drilu se může naučit správnou konverzaci stálým poslechem autentického jazyka během výuky. Rodilý mluvčí mohou vyvinout konverzaci na základě svých reálií, které se sice dají naučit, ale prožité se od naučeného značně liší. Rodilý mluvčí není schopen sledovat překlad z jazyka do jazyka.

Nerodilý mluvčí má svoje strategie pro výuku a obvykle učí podle pravidel, které obvykle rodilý mluvčí dokonale nezná, protože jazyk cítí, ale nevysvětluje si pro sebe, proč to či ono takto vyjadřuje. Je to také důsledek absence znalostí didaktických a metodických postupů. Velkou výhodou nerodilých mluvčích je v tom, že rozumí oběma jazykům a chápe struktury a rozličenosti obou jazyků. Stabilita a znalost místní kultury je také výraznou předností. Návaznost a dlouhodobý vhodný systém přináší ovoce. Na druhou stranu je možné, že porozumí obratu chybně nebo používá špatné termíny jako „write a test“ místo „take a test“. Další výhodou nerodilých mluvčích je, že se sami jazyk naučili již předtím, než ho vyučují, tedy rozumí procesu vyučování. Pokud nerodilý mluvčí nemá možnost alespoň občasné konverzace s rodilým mluvčím, jeho znalost upadá, neboť obvykle stále dokola vyučuje základy.

Velkou nevýhodou rodilých mluvčích je neustálý boj s legalizací svého pobytu a vyřízení pracovního povolení, což se stresující a finančně náročné. Pokud učitel nemá stálé zaměstnání, obvykle není schopen tyto výdaje pokrýt.

Otázka č. 14 – rozhovor

Jaký způsob vedení očekáváte od svého nadřízeného? Napište alespoň pět položek.

Rozhovor: Taylor považuje za nejdůležitější, stejně jako ostatní informanti, aby byl vedoucí (nápomocný, čestný, komunikativní a jasný v udílení pokynů) “supportive, transparent, communicative and transparent”. (Emily k tomu dodává) “organized, honest, clear goals and emphatic” (organizačně zdatný, čestný, s jasnými cíli a pochopením). (Brendon vidí největší přínos v tom, aby) “to fairly evaluate my performance, the supervisor must also be the authority” (čestně ohodnotil žakovu práci a otevřeně mu řekl, kde dělá chybu, aby se mohl zlepšit. Musí být také autoritou).

Otázka č. 14 – analýza

Odpověď: Všech sedm informantů klade důraz na včasnou komunikaci o problémech na pracovišti, pochopení sdělených informací, otevřenost v konstruktivní kritice. Dále je pro podřízené důležité, aby vedoucí transparentní, flexibilní a naslouchal podřízeným v jejich potřebách a každodenních problémech, které se vyskytují a nedají se předvídat. Podřízení potřebují detailní popis vyžadovaných povinností. Informanti dále vyžadují realistické očekávání, nemanipulativní a nápomocné prostředí. Osobní věci by se neměly vměšovat do profesionálního života. Učitelé by si přáli, aby nedostávali tolik práce, aby nebyli přepracovaní, a rádi si vyslechnou pochvalu za svoji dobrou práci. Nadřízený by podle podřízených měl být v problému na straně učitele. Důležité je mít v týmu učitelů přátelský vztah.

Otázka č. 15 – rozhovor

Co myslíte, že je v učitelském povolání nejtěžší? Co je nejtěžší pro vás?

Rozhovor: “Bradon vypovídá, že “there are several factors tiring but not all happen regularly” (existuje několik faktorů, které činí učitelské řemeslo náročné, ale neobjevují se pravidelně). (David má pozitivní přístup ke své profesi). (Ostatní zmiňují faktory, které jim vadí neustále. Obvykle jde o administrativní související práce). Steve říká, “being expected to be “amazing” (očekává se ode mě, že budu stále úžasný) a Taylor dodává “being constantly turned on” (být stále ve střehu, ve stavu pohotovosti a připravenosti). Lewis říká “have your eyes on students” (mít každého a každou situaci pod kontrolou) a Emily “amount of work not just before, but also during and even after the class” (množství práce s přípravou, ale také během vyučování a po skončení hodiny).

Otázka č. 15 – analýza

Odpověď: Z výpovědí většiny informantů zaznívá silný hlas nespokojenosti s množstvím administrativní práce. Opravování písemných prací hlavně slohů a písemných úkolů, přípravy na hodiny, což je v přímém rozporu s teorií, která vhná veřejnosti obavu, že rodilý mluvčí se nepřipravuje, ale pouze konverzačně využívá svůj rodný jazyk bez didaktických postupů a souvisejících prací. Informanti hovoří také o množství práce po skončení hodiny.

Dalším akcentovaným bodem je neustálá připravenost, ostražitost a nedostatek oddechu. Udržování třídy v klidu a v napětí tak, aby jim byla přednesená látka k užítku. Ráchel zmiňuje také třídní schůzky a rovnání nedostatků, které studenti vymýšlejí, kvízy a testování a nahradí dodatečné přezkušování. V neposlední řadě je nutné zmínit společenské potřeby studenta i učitele. Množství pozornosti, kterou učitel musí věnovat studentovi, aby mohl být nakonec úspěšný.

Otázka č. 16 – rozhovor

Jak byste posoudil(a) český vzdělávací systém ve srovnání se systémem v USA? Jmenujte některé rozdíly a podobnosti.

Rozhovor: Čtyři informanti, Steve, Talyor, David a Emily, uvádějí jako hlavní rozdíl “too much emphasis placed on memorization rather than critical thinking” (příliš mnoho důrazu na pouhé memorování místo kritického myšlení). Zajímavý aspekt zmínil Taylor. “I think that high school should be harder in the US” (střední škola v USA by měla být po vzoru české náročnější). Taylor vysvětluje, že “We focus more on understanding the concepts and ideas behind things and how they relate to one another, rather than just memorizing names and dates”. (v USA se klade větší důraz na pochopení pojmu nebo myšlenky, jak spolu souvisí, než abychom se učili nazpaměť data a čísla). “I think that something like Maturita would be

beneficial in the US” myslím, že Maturitní zkouška jako uzavření středoškolského učiva by bylo pro studenty v USA přínosná” říká Rachel.

Otázka č. 16 – analýza

Odpověď: Hlavním rozdílem mezi americkým a českým školstvím můžeme dle vypovědí informantů shrnout do tří hlavních kategorií. Češi kladou důraz na učení nazpaměť, tzv. memorování, zatímco Američané učí tvůrčímu myšlení. České školství je nastaveno na výuku skutečností, americké na pochopení procesů. Češi se zaměřují na získávání informací více než dovedností. Každý systém, tedy i český nebo americký, má svoje slabiny. Dva informanty netěší, když se žák na otázku místo odpovědi ohradí, že jim odpověď učitel dosud nesdělil. Místo, aby vyvinuli snahu a zkonstruovali odpověď z dostupných informací. V mnohých případech jde o to, aby student rozuměl přednesené látce a předával související informace. Někdy se výuka v české škole jeví jako nácvik způsobu testování bez praktického použití těchto informací, aby dosáhl vynikajících skóre bez aplikace. Na druhou stranu v České republice si student může vybrat v patnácti letech specializovanou školu a soustředit se na získávání praktických dovedností, takže když opouští školu, umí si sám uvařit jídlo, opravit auto, je finančně gramotný a mnoho dalších věcí. U amerických dětí se předpokládá, že toto všechno budou s odchodem ze střední školy umět, ale nikdo je to neučí. Rachel také říká, že vzdělávání by mělo být zadarmo, neboť student v USA odchází do života s neuvěřitelným dluhem. Taylor si myslí, že nemá dostatek informací ani o jednom vzdělávacím systému, aby je mohl posoudit. Říká, že se kvalita a systém liší město od města a stát od státu. Ví od svých přátel, když si vyměňují zkušenosti, že každý systém je odlišně náročný a tyto systémy fungují různě. Podporuje však myšlenku, že v americkém školství se klade větší důraz na pochopení konceptu a myšlenky před pouhým opakováním faktům. Taylor dokonce tvrdí oproti všem ostatním, že jeho střední škola byla náročnější než česká střední škola. Jako příklad uvádí přísná pravidla oblékání, žádné pití nebo jídlo, žádné telefony nebyly povoleny. Zlé chování bylo přísně trestáno. Studenti jsou považováni za studenty, ne klienty. Pokud by někdo opustil samovolně školu, je přísně potrestán, jestliže jej rodiče kryjí, budou se zodpovídat policii. Školy jsou zamčené a hlídá je školník. Z informací vidíme, že jde o spravedlivý a přísný výchovný systém. Taylor nehovoří o vzdělávací části. Emily má pouze mlhavou představu o tom, co je v tomto případě norma v obou těchto státech. Dodává také, že se systém v USA mění stát od státu. Emily naopak hovoří pouze o vzdělávací části. V její škole si student povinně vybere čtyři předměty, vyučované v délce 90 minut bez přestávky. Další čtyři předměty jsou nepovinné a volitelné. Studenti si mohou také vybrat mnoho mimoškolních aktivit a klubů.

Bradon poukazuje na to, že v Česku se studenti mohou specializovat. V USA se studentům dostává především obecných znalostí na úrovni střední školy. Čeští studenti mají mnohem více předmětů s vyšší časovou dotací. Střední škola připraví na další specializovanou dráhu. Američtí studenti se specializují až s příchodem na univerzitu.

Zásadní rozdíl v systému školství v USA je v tom, že tam nejsou pevné kmenové třídy jako v Čechách. Studenti se přesouvají podle výběru předmětů a specializace do různých skupin.

Otázka č. 17 – rozhovor

Porovnejte českého středoškolského žáka s žákem v USA – chování, studijní úsilí, akademické úspěchy atd.

Rozhovor: David říká, že “It seems to me that Czech students have far more respect for their teachers than US” (se mu zdá, že studenti v Česku mají mnohem větší respekt k učitelům než student v USA). “I think overall, teenagers are teenagers.” (myslím, že náctiletí se chovají na celém světě podobně) říká Emily. Taylor dodává, “I imagine the effort is about the same, most teenagers are lazy” (úsilí studovat je u všech náctiletých podobné – všichni jsou poměrně líní). “I would say academic achievement in the US is higher which leads to a competition with one another.” Brendon potvrzuje, že úsilí o dosažení výsledků v akademickém světě je vyšší).

Otázka č. 17 – analýza

Odpověď: Informanti hodnotí české studenty jako minimálně kreativní, neschopné obhájit svůj názor, bez schopnosti kreativně a správně psát. Taylor dodává, že na jeho škole se všichni chovali slušně, neboť by následovat přísný trest. Podle všech výpovědí se jeví tato škola v USA jako mimořádně jiná. Emily nevidí velké rozdíly mezi náctiletými v USA a v Čechách. Český student se jí zdá vyzrálejší vzhledem k věku.

Velkým rozdílem je charitativní činnost, která se již do našich škol pomalu vkrádá. V USA školám je běžné, že studenti vybírají peníze na charitativní projekty a pomůcky všeho typu anebo se dokonce o víkendu scházejí k pomoci v komunitě. Tato činnost na našich školách ještě není zdomácnělá a plně vyvinutá, i když některé školy se již účinně zapojují do nejrůznějších projektů.

Čeští studenti mají tendenci s učitelem kamarádit a je někdy těžké udržet správný odstup a zároveň zůstat přátelský. Jakmile student dosáhne svého a získá učitele na svoji stranu, okamžitě toho zneužije.

Studenti v Česku projevují větší vzájemný respekt a při správném způsobu vedení třídy se chovají správně i k učitelům.

Naopak český student nesoutěží, nesnaží se vyniknout, ale naopak je tendence strhávat dobré studenty na nižší úroveň.

Otázka č. 18 – rozhovor

Co byste změnil v českém vzdělávacím systému a co byste změnil v americkém systému?

Rozhovor: “Students in the Czech Republic need to do more thinking, in the US they need to do more learning” (student v ČR se musí naučit myslet a studenti v USA se musí naučit učit se) říká Steve. Emily poukazuje na to, že “I think often they are overloaded with too many courses” (často si myslím, že student v Česku jsou přetíženi, mají mnoho předmětů). Emily podotýká, že.”I think teachers are generally underpaid even though they have one the most important jobs” (myslí si, že jsou učitele nedostatečně placeni na to, jak mají důležité poslání).

Otázka č. 18 – analýza

Odpověď: Taylor by zesílil tresty za prohřešky tak, jak byl zvyklý se své školy. Dále říká, že získat inteligentní a schopné učitele škola může získat kvalitní nabídkou vysokého platu a odměn. Učební plán vidí podobný v obou zemích. Změnil by také systém memorování faktů za výuku v souvislostech. Emily by změnila počet vyučovacích hodin. Zdá se jí, že studenti jsou přetíženi. Naopak by posílila americké školství v kvalitě. David vidí české školství jako kvalitní, ale změnil by v americkém školství možnosti specializace tak, jak to má český systém.

Otázka č. 19 – rozhovor

Jak dlouho již žijete v Praze? Máte pocit, že jste profesně vyrostl (a), zatímco učíte v zahraničí?

Rozhovor: “I have changed vastly, and so has my teaching” (ohromně jsem se změnil za dobu, kdy žiji v zahraničí), says Steve. Rachel říká totéž, “I have grown and changed immensely”, totéž říká Taylor “I have grown while I've been here, both personally and professionally” (dozrál jak osobnostně tak v profesionálním životě). Emily rozhodně trvá “I definitely have grown while teaching and living abroad”. (rozhodně jsem profesně vyrostla, zatímco učím v zahraničí). Brandon dodává, že lépe rozumí českým lidem a kultuře. “ I believe that I now have a greater understanding of Czech people and culture”.

Otázka č. 19 – analýza

Odpověď: Všech sedm informantů se shoduje na tom, že během pobytu v zahraničí a výuky anglického jazyka dozráli a stali se nezávislými, soběstačnými lidmi. Bylo by zajímavé provést výzkum o tom, proč a jak člověk dozrává, když se rozhodne žít v zemi, jehož jazyku a kultuře plně nerozumí. Nikdo z informantů v Praze není kratší domu než 4 roky. Naopak

jeden z nich pobývá v zahraničí 14 let, další 8 let či 6 let. Otázkou zůstává, proč opouští vysněnou Ameriku, kde chce každý začít svoji kariéru, a přestěhují se do malé evropské postkomunistické země. Nebudeme se tímto v tomto výzkumu zabývat, neboť se jedná o jiné, i když zajímavé téma.

Taylor říká, že rozumí mnohem více životu a ví, co to znamená být dobrým pracovníkem. Brandon vnímá, že skrze učení má možnost lépe vniknout do osobní roviny myšlení příslušníků této kultury, což turista nemá šanci zažít. Tato zkušenost také změnila jeho pohled na práci učitele. Lewis cítí, že je zodpovědnější a značně se „oťukal“. Nepotřebuje již lidi okolo sebe, aby byl šťastný. Je schopen se přizpůsobit novým situacím a je adaptabilní na nová prostředí. Steve prošel celou řadou různých zaměstnání, které v něm vybudovaly zkušenosti, které by za nic nevyměnil. Pracoval přes různé agentury s malými, i většími skupinami a také s jednotlivci. Učit náctileté ho však plně profesně naplňuje také, i když je to práce, která se od jeho předešlých klientů značně liší.

Otázka č. 20 – rozhovor

Jak jste schopen na sebe upoutávat pozornost posluchače? Jakou v tomto směru používáte metodu?

Rozhovor: “Eye contact makes makes each person feel more responsible for listening the speaker.” Říká Rachel. (Oční kontakt je to, co nutí každého jedince poslouchat mluvčího). Brandon používá modulaci hlasu a to nepravidelně. “One such trick is changing the volume in which I am speaking randomly in order to keep the focus of the listener” také říká, “I use a louder and high-energy tone” (mluvím hlasitěji, do svého hlasu vkládám velkou dávku energie). (Emily má silný hlas, což pomáhá kontrolovat třídu). “I have a fairly commanding voice so that helps a lot”. (Taylor má mimo hlasu ještě další silný prvek). “I ask good questions and listen to their answers” (kladu vhodné otázky a potom naslouchám jejich odpovědím).

Otázka č. 20 – analýza

Odpověď: Hlavními třemi běžnými zdroji je změna síly hlasu, oční kontakt a zajímavě podaná látka. Dalšími možnostmi je hledat zdroje v literatuře, což spadá do skupiny zajímavých témat, která studenta vždy udrží ve formě. Různé příběhy pomohou v udržení pozornosti, vykládaná látka lehce těžší, než studenti zvládnou. Nesmí se však tato metoda přehnat, aby student neupadl do apatie kvůli tomu, že látce nestačí. Rachel vede hodinu tak, že se stále něco děje a nikdy se nezdrží u jednotlivé aktivity příliš dlouho. Většina informantů se shoduje na tom, že silný hlas pomůže udržet pozornost, ale ani ten nesmí zahltit nebo být zastrášující. Naslouchat studentům je vynikající metoda, neboť buduje vztah a vzájemný

respekt. Taylor každou hodinu zmíní, co zajímavého je čeká příště, čím si také zajišťuje pozornost. Emily se shoduje se všemi kolegy a přidává zajímavý bod. Každou hodinu vkročí do třídy s jasným plánem a vidí, že tímto udrží pozornost nejlépe. Hodina má smysl a studenti vědí, že hodně naučí, když budou dávat pozor. Nenadálá změna hlasu nebo pohyb po třídě pomáhá k udržení pořádku zaručeně. Takto si to vyzkoušel David.

Otázka č. 21 – rozhovor

Máte pocit, že je důležité se na vyučovací hodinu řádně připravit? Kolik vám příprava na plný úvazek týdně zabere času?

Rozhovor: “Of course preparation is a key.” Říká Rachel. (Příprava je klíč k úspěchu). Taylor tvrdí totéž, “Of course preparation is important”. (Emily vypovídá nezávisle stejně), “I think preparation is of the utmost importance”. (Myslím, že příprava na vyučování je mimořádně důležitá). Bradon říká totéž, “Class preparation is critical” (Příprava je kritický moment v procesu vyučování). Pouze Steve říká, “Preparation varies and depends upon many different factors” (Příprava na vyučování není jednoznačně vymezená časem, ale potřebou).

Otázka č. 21 – analýza

Odpověď: Čtyři informanti považují přípravu za mimořádně důležitou, jeden informant přípravu diferencuje podle potřeby. Záleží na tom, co učí, jak tomu rozumí, kolikrát to již učil a jaké metody používá. Ráchel říká, že tráví stejnou dobu přípravou jako vyučováním, třicet minut přípravou před hodinou a třicet minut po hodině opravováním prací a dalšími administrativními aktivitami. Ráchel ze zkušenosti tvrdí, že vždycky litovala, když se na hodinu řádně nepřipravila, neboť taková hodina je vyplývaný čas. Taylor vždy znovu plánuje hodinu, kterou již v minulosti odučil a vždy ji ještě vylepší dalšími poznatky. Týdně stráví skoro 15 hodin přípravou na 24 hodin výuky. Do toho patří i opravování kvízů, testů, příprava podpůrných videí nebo hledáním nových článků pro studium přípravě „handoutů“. Emily tvrdí, že když se na hodinu nepřipraví, hodina s největší pravděpodobností nesplní očekávání. Sama stráví jednu hodinu přípravou na každou vyučovací hodinu. To nezahrnuje čas, který stráví opravováním testů. Bradon si uvědomuje, že studenti snadno rozpoznají, zdali je učitel připraven nebo ne. Pokud učitel improvizuje, studenti se obvykle nudí nebo nespolupracují, pokud se učitel dlouhodobě nepřipravuje. Jeho příprava závisí na předmětu, který učí, ale jeho odpověď se shoduje s odpovědí Emily. Stráví stejně dlouhý čas na přípravu jako na vyučování.

Otázka č. 22 – rozhovor

Jak byste se sám porovnal s kolegou, českým učitelem, kterého znáte? Jaký je mezi vámi kulturní rozdíl související s vyučováním?

Rozhovor: “I feel there are many similarities between myself and a Czech teacher” říká Taylor. (Zdá se mi, že obě skupiny mají mnoho společného). Emily nějaké rozdíly vidí. “I think Czech teachers are probably more strict” (Myslím si, že čeští učitelé jsou přísnější. Na druhou stranu se jí nelíbí, že) “that they read aloud grades to the class, even when grades are personal information” (čeští učitelé čtou studentům známky veřejně, což by se nemělo, protože se jedná o osobní informaci). Brandon vidí české učitele takto: “Czech teachers do command a constant level of discipline in their classroom compared to the American teachers”. (čeští učitelé budí respekt a jsou schopni snadněji udržet pořádek ve třídě).

Otázka č. 22 – analýza

Odpověď: Tři informanti se necítí na to, aby se porovnali s českými učiteli, neboť nikdy neviděli, jak Češi učí, ale pouze o tom slyšeli. Z toho, co slyšeli, se domnívají, že český učitel klade důraz na formu a pravidla, naproti tomu američtí učitelé používají informace, které studenty učí využít v praxi. Jsou méně interaktivní a méně zapojují studenty do projektové a aktivní práce. Ráchel věnuje značné úsilí tomu, aby její studenti zapojovali mozek. Říká, že v literatuře memorování dat a autorů není užitečné pro život. O tomto pohledu budeme ještě uvažovat v závěru práce. Ráchel by ráda naučila studenty to, co budou v praxi mimo školu skutečně potřebovat. Taylor vidí rozdílnost v očekávání množství a kvalitu vyučovaného materiálu od studentů. Přiznává, že toto hodnocení je velice subjektivní. Od studentů ví, že čeští učitelé obvykle nejsou ochotni pomoci studentům mimo vyučování nebo konzultační hodiny, což je u rodilých mluvčím běžná praxe. Poskytují studentům pomoc kdykoliv je požádají a studenti se na ně obracejí s důvěrou. Tato vstřícnost často udržuje zájem studenta o tu kterou školu a zájem učitele o studenta hraje významnou roli. Taylor usuzuje, že to může být pozůstatek vlivu komunismu, neboť ještě dnes služby ve východním bloku pokulhávají. Češi vyrůstali v systému učení bezmyšlenkovitého a mechanického učení, kdežto Američané vyrůstají ve vzdělávacím systému, která zařazuje mnoho diskusí a psaní esejí. Emily si nedovoluje porovnávat, neboť necítí, že by čeští učitelé příliš komunikovali s rodilými mluvčími. Nicméně, z důvodu kulturních rozdílů, máme různý pohled na slovo „přísný“. Brandon říká, že Američané jsou ve svém přístupu více individualističtí, čeští učitelé se více drží knihy.

Otázka č. 23 – rozhovor

Vyučujete raději na jazykové škole nebo na střední či základní škole? Uveďte tři výhody a nevýhody u každé instituce.

Rozhovor: “I can only base it off of what I’ve heard”, říká Emily. (svoje úvahy mohu založit pouze na tom, co jsem slyšela) a pokračuje “you can work with people from all different ages and backgrounds” (na jazykové škole může člověk pracovat s větší spektrem lidí). “Also you

don't have "late cancellations" or something where you won't get paid", (také nejste vystaveni pozdním omluvám hodin, za které nedostanete zapláceno). Brandon to vidí pozitivně, "I cannot think of any disadvantages to teaching at a HS" (nemohu si vzpomenout na žádné nevýhody výuky na střední školy. Dokonce dodává důvod, pro který rád učí na střední škole). "I prefer teaching at a HS because the job is far more challenging" (rád učí na střední škole, protože je to pro něho výzva).

Otázka č. 23 – analýza

Odpověď: Zajímavé v našem výzkumu je, že pět ze sedmi informantů nevyučovali v jazykové škole, i když je toto zaměstnání pro rodilé mluvčí velmi běžné. Věnovali se výuce menších skupin nebo výuce na základní škole. Musíme proto využít informace Ráchel, která má skutečně hodnotné zkušenosti ve výuce na jazykové škole a může práci na střední škole porovnat s předešlými zkušenostmi. Výhody výuky v jazykové škole jsou v tom, že učitel hodně cestuje a naučí se orientovat ve městě, vyučuje všechny typy studentů, čímž získá variabilnější trénink. Naopak na střední škole si váží toho, že může vyučovat na jednom místě, může vidět pokrok studentů, dovede je do určité úrovně znalostí a nemusí se starat o odpadlé hodiny. Jinými slovy má větší finanční jistoty. Nevýhodou výuky na jazykové škole jsou odpadlé hodiny, které nejsou placeny, neplacená dovolená a velký pohyb studentů. Zjevně největší problém vždy souvisí s financemi. Nevýhody výuky na střední škole informanti vidí v množství práce, opravování testů, svázanosti kurikula a dohady s rodiči.

Taylor zmiňuje jako hlavní prvek také jistotu příjmu a práci na jednom místě ve své kanceláři a své učebně. Přínos vidí také v tom, že může vyučovat studenty několik let za sebou a sledovat jejich akademický pokrok. Emily nemá zkušenost z jazykové školy, ale zdá se jí z doslechu, že v jazykové škole by neměla tak spoutanou pracovní dobu jako na střední škole a může mít určité pauzy během dne, kdy nemusí zůstat v práci. Učitel také pracuje s velkým spektrem studentů od dětí přes obchodní zástupce po starší lidi. Nicméně, jako ostatní i ona vysoce hodnotí to, že nemusí za prací cestovat po celém městě a jistý příjem, který by nedosáhla s pozdními omluvami hodin, za které nedostane náhradu. Hodnotí to, že má jistý příjem, se kterým může počítat. Brandon považuje práci na střední škole za výzvu. Může plánovat úroveň, kterou chce, aby studenti před opuštěním školy dosáhli, což se na jazykové škole neřeší. Nevidí ve vyučování na střední škole žádnou nevýhodu mimo množství administrativní práce, která je v pracích souvisejících nezbytným přívazkem.

Otázka č. 24 – rozhovor

Jak dlouho hodláte v České republice setrvat?

Rozhovor: (Steve je jediný, kdo po dlouhé době opouští republiku, ale z jeho odpovědi zní, že nerad). “I will be leaving soon to explore other opportunities” (opouštím zemi, abych mohl prozkoumat další možnosti). (Děvčata, Rachel a Emily, nemají tušení, kdy se rozhodnou opustit tuto zemi, bude u nich záležet na situaci). “I have no idea”. (nemám ponětí). (Naopak muži mají jasno. Plánují zde dlouhodobý možná celoživotní pobyt. Našli zde svoje štěstí). “My plans for staying here are very much long term” (plánuji zde zůstat dlouho).

Otázka č. 24 – analýza

Odpověď: Navzdory pocitům mnohých lidí, a touhám bydlet v Americe, tito Američané se rozhodli hledat svoje štěstí v České republice. Muži, informanti plánují trvalý pobyt a založení rodiny, děvčata ještě nevědí, jak se bude odvíjet jejich život. Informant, který žil v České republice nejdéle se bude poohlížet po nových možnostech v jiné zemi, pravděpodobně neplánuje cestu domů. Nabízí se otázka, co naše země nabízí tak dobrého, že navzdory minulosti, kdy jsme cizince v ulicích nepotkali, se dnes lidé ze západních zemí jako je Velká Británie nebo Amerika a další usazují na život v naší malé zemi.

Otázka č. 25 – rozhovor

Myslíte, že je učitel-nerodilý mluvčí schopen naučit váš jazyk ve stejné kvalitě jako vy, rodilý mluvčí? Vysvětlete věc z vašeho úhlu pohledu.

Rozhovor: (Rachel vidí přínos v obou skupinách), “I think they can have some similar success rates but it depends on the learner. NNS can still provide very structure views of rules”. (Myslím, že obě skupiny mohou dosáhnout dobrého výsledku, záleží na studentovi a jeho motivaci, nicméně místní učitel poskytne studentovi velmi strukturovanou sadu pouček a pravidel). (Taylor již v předešlých odpovědích vyjádřil, že dává přednost rodilému mluvčímu) “If you have a qualified native speaker who has experience, then it is incomparable”. (pokud se člověk vzdělává s kvalifikovaným rodilým mluvčím s učitelskou zkušeností, potom je situace neporovnatelná). (Emily by si vždycky vybrala rodilého mluvčího kvůli tomu, že by se bála, že ji bude nerodilý mluvčí učit chyby). “I would constantly wonder if they’re teaching me mistakes”.

Otázka č. 25 – analýza

Odpověď: Ve všech případech se rodilý mluvčí svoji produkci hodnotí výše než produkci nerodilých mluvčích. Zakládají svoji úvahu na svědectví studentů, které učí a na jejich výpovědích. Zakládají svoje pozorování také na osobním pocitu, kdyby oni sami se rozhodli učit se cizí jazyk, čemu by dali přednost. Jediným skutečným argumentem, který hovoří pro nerodilé mluvčí je znalost gramatiky a výuku jazyka na pozadí mateřského jazyka. Dokonce ze své zkušenosti vidí, že mohou úspěšně učit i začátečníky. Existuje mnoho výzkumů, že

tzv. „ponoření“ se do cizího jazyka má větší efekt, než neustálé opakování faktů v rodném jazyce. Rodilý mluvčí je schopen vysvětlit i těžké a málo srozumitelné diskurzy, a mluví jasně. Na druhou stranu Brandon dodává, že hovořit kýženým jazykem ještě nekvalifikuje učitele k tomu, aby úspěšným učitelem. Potřebuje se seznámit s didaktickými prvky výuky. Ideálem zůstává kvalifikovaný, zkušený učitel před učitelem nezkušeným.

Otázka č. 26 – rozhovor

Máte-li nějaké zajímavé postřehy, sdělte je.

Rozhovor: “It is my goal to make each year better and continue my personal and professional development. I want share a vision for the future and be beneficial to students” (Mým cílem je růst v každém aspektu života, osobním i profesionálním. Chtěl bych sdílet vize do budoucnosti a být užitečný pro studenty) říká Lewis.

Otázka č. 26 – analýza

Odpověď: Informanti neměli žádné další dodatky až na jednoho. Lewis vyjádřil ideál mladého člověka, který miluje svoji práci, cítí se v ní užitečný a správně využitý, a přitom jeho motivátor nejsou peníze, ale vztah ke studentům a s potěšením sleduje jejich úspěchy.

17 Souhrnné výsledky rozhovorů

17.1 Část první – otázky přibližující informanty po stránce osobní a sociální

Diskuze k analýze otázek č. 1–10

Informanti sdělují, že důvodů proč opustili svoji zemi a rozhodli se vycestovat, bylo více. Někteří se rozhodli již na univerzitě, jiní měli pouze touhu vycestovat, okusit jinou kulturu, jiní si uvědomili svůj talent, který chtěli proměnit v profesionální kariéru, a proto se zajímali o TEFL kurz. Všichni informanti se v odpovědích shodují na tom, že Praha je vynikající místo pro život s dobrou ekonomickou situací, otevřeným pracovním trhem a praktickým slovanským jazykem a že právě Česká republika skýtá cizincům dobré podmínky pro život.

Ve všech případech dotazování informanti odpověděli, že přijeli do země se záměrem vyučovat svůj jazyk, neboť si uvědomovali, že anglický jazyk, vyučovaný rodilými mluvčími je žádaný. Všichni se po určité době utvrdili, že toto zaměření byla správná volba. Všichni informanti jsou vysokoškolsky vzdělaní lidé, obvykle ne v oboru učitelství, ale se specializací v jiných neязыkových oborech. Všichni absolvovali program TEFL. Někteří přiznávají, že se mnohem více naučili samotným vyučováním než ve škole nebo na kurzu.

Informanti shodně vypovídají, že opustili svoji zemi buď krátce, nebo několik let po dokončení vysoké školy a přijali různá zaměstnání, než se ustálili na profesi vyučování anglického jazyka. Informanti považují za největší výzvy a ohrožující momenty legalizaci

dokumentace tzn. obstarání víza a jazyk, který je pro ně cizí. Někteří vidí výzvu v rozdílném klimatu a počasí, značně horších službách na rozdíl od USA. Jeden informant vidí život v ČR podobný životu v USA. Vzhledem k podobnému stylu života v západních zemích se u nich stesk po domově nedostavuje. Záleží to na momentálním stavu – zdali se jim v životě daří nebo ne. Přínos z pobytu v cizí zemi je pro ně větší než jejich občasné strádání. Zlepšení situace se dostavuje díky přátelům, práci či překonání momentálních problémů.

Informanti hned po příjezdu nastoupí na TEFL program, kde získají kvalifikaci a cenné zkušenosti pro výuku. Po dokončení hledají zaměstnání přes web, na doporučení nebo osobními návštěvami. „Jsem nadaný učitel“ je typická odpověď mladého Američana na otázku „Máte pro vyučování talent?“ Zdravé sebevědomí je základem úspěchu nejen v USA. V české kultuře obvykle sebevědomí chybí, neboť bylo dlouho potlačováno. To jsou první rozdíly mezi rodilými a nerodilými mluvčími – učiteli anglického jazyka. Pouze jeden informant si myslí, že je dobrý učitel kvůli kladnému hodnocení okolí.

Každý z informantů má svoje silné a slabé stránky, které vedou k různé kvalitě vyučování. Jeden z informantů si je jistý, že vyučuje své žáky nejefektivnější formou, zábavně a nezapomenutelně. Ostatní vidí svoji silnou stránku v propojování učiva a ve snaze pomoci, je-li to třeba. Naopak slabou stránkou oproti českému učiteli je disciplína ve třídě. Autoritativní chování je vlastní Čechům, Američané volí přátelský přístup. Informanti se shodují na tom, že musí na takovém vyváženém přístupu pracovat.

17.2 Část druhá – akademická půda – pedagogická praxe (skutečnost)

Diskuze k analýze otázek č. 11–21

Udržet ve třídě pořádek a získat respekt je jeden z nejtěžších úkolů. Zároveň je to základní předpoklad pro úspěch ve vyučování. Začínající učitelé, čeští i zahraniční, obvykle podcení tuto výzvu a později jsou vystaveni tlaku studentů. Informanti se shodují, že se jedná o nezkušenost. Později jsou schopni si pořádek zjednat. Zároveň někteří informanti tvrdí, že se jim situace nikdy nevymlkla z kontroly úplně. Informanti rádi učí všechny dovednosti jazyka. Pro někoho to je zajímavější gramatika, pro někoho zase konverzace. Jiný informant rád učí literaturu a rozšiřuje studentům slovní zásobu. Přínosné jsou pro ně i anglické reálie. Informanti sami vidí velkou výhodu ve svém potenciálu znalosti svého rodného jazyka dokonale. Rodilý mluvčí má výsadu mimořádného citu pro jazyk, čímž se odlišuje od nerodilého mluvčího. Je schopen reagovat na novinky, nepoužívá archaismy a chápe výjimky. Student bez větší námahy imituje učitele. Rodilý mluvčí však není schopen sledovat překlad z jazyka do jazyka.

Nerodilý mluvčí má svoje strategie pro výuku a obvykle učí podle pravidel. Velkou výhodou nerodilých mluvčích je v tom, že rozumí oběma jazykům a chápe struktury a rozličnosti obou

jazyků. Další výhodou nerodilých mluvčích je, že se sami jazyk naučili již předtím, než ho vyučují, tedy rozumí procesu vyučování. Velkou nevýhodou rodilých mluvčích je neustálý boj s legalizací pobytu.

Všech sedm informantů klade důraz na včasnou komunikaci o problémech na pracovišti, pochopení sdělených informací, otevřenost v konstruktivní kritice. Dále je pro podřízené důležité, aby vedoucí byl transparentní, flexibilní a naslouchal podřízeným v jejich potřebách a každodenních problémech, které se vyskytují a nedají se předvídat. Podřízení potřebují detailní popis vyžadovaných povinností. Informanti dále vyžadují realistické očekávání, nemanipulativní a podporující prostředí. Např. dostat pochvalu za svoji dobrou práci. Nadřízený by podle podřízených měl být v problému na straně učitele.

Z výpovědí většiny informantů zaznívá silný hlas nespokojenosti s množstvím administrativní práce. Opravování písemných prací hlavně slohů a písemných úkolů, přípravy na hodiny. Dalším akcentovaným bodem je neustálá připravenost, ostražitost a nedostatek oddechu a udržování třídy v klidu a množství pozornosti, kterou učitel musí věnovat studentovi, aby mohl být nakonec úspěšný.

Hlavním rozdílem mezi americkým a českým školstvím bychom mohli, podle výpovědí informantů shrnout v zásadě do tří hlavních kategorií. Češi kladou důraz na učení nazpaměť, tzv. memorování, zatímco Američané učí tvůrčímu myšlení. České školství je nastaveno na výuku skutečností, americké na pochopení procesů. Češi se zaměřují na získávání informací více než dovedností. Každý systém, tedy ať český nebo americký, má svoje slabiny. Někdy se výuka v české škole jeví jako nácvik způsobu testování bez praktického použití těchto informací. Na druhou stranu v České republice si student může vybrat v patnácti letech specializovanou školu a soustředit se na získávání praktických dovedností, takže když opouští školu, umí si sám uvařit jídlo, opravit auto, je finančně gramotný a mnoho dalších věcí. U amerických dětí se předpokládá, že toto všechno budou s odchodem ze střední školy umět, ale nikdo je to neučí. Vzdělávání by mělo být všude zadarmo, neboť student v USA odchází do života s neuvěřitelným dluhem. Kvalita a systém v USA se liší město od města a stát od státu. Každý systém je odlišně náročný a tyto systémy fungují různě. V americkém školství se klade větší důraz na pochopení konceptu a myšlenky před pouhým opakováním faktům. V některých US školách jsou přísná pravidla oblékání, žádné pití nebo jídlo, žádné telefony nejsou povoleny. Zlé chování bylo přísně trestáno. Studenti jsou považováni za studenty, ne klienty. Pokud by někdo opustil samovolně školu, je přísně potrestán, jestliže jej rodiče kryjí, budou se zodpovídat policii. Školy jsou zamčené a hlídá je školník. Ve střední škole v USA si student povinně vybere čtyři předměty, vyučované v délce 90 minut bez přestávky. Další čtyři předměty jsou nepovinné a volitelné. Studenti si mohou také vybrat mnoho

mimoškolních aktivit a klubů. Čeští studenti mají mnohem více předmětů s vyšší časovou dotací. Střední škola je připraví na další specializovanou dráhu. Američtí studenti se specializují až s příchodem na univerzitu.

Zásadní rozdíl v systému školství v USA je v tom, že v USA nejsou určené pevné kmenové třídy jako v Čechách. Studenti se přesouvají podle výběru předmětů a specializace do různých skupin. Informanti hodnotí české studenty jako minimálně kreativní, neschopné obhájit svůj názor, bez schopnosti kreativně a správně psát. Český student se zdá být vyvrálejší vzhledem k věku. Velkým rozdílem je charitativní činnost, kterou lze v českých školách již také pomalu nalézt. Čeští studenti mají tendenci s učitelem kamarádit a je někdy těžké udržet správný odstup a zároveň zůstat přátelský.

Získat pro americkou školu inteligentní a schopné učitele musí poskytnout kvalitní nabídku vysokého platu a odměn. Učební plán vidí podobný v obou zemích. Informanti by změnili systém memorování faktů za výuku v souvislostech a počet vyučovacích hodin. Zdá se, že studenti jsou přetíženi. Naopak by měla být posílena kvalita amerického středního školství.

Všech sedm informantů se shoduje na tom, že během pobytu v zahraničí a výuky anglického jazyka dozráli a stali se nezávislými, soběstačnými lidmi. Otázkou zůstává, proč opouští vysněnou Ameriku, kde každý chce začít svoji kariéru, a přestěhují se do malé evropské postkomunistické země. Rozumí mnohem více životu a ví, co to znamená být dobrým pracovníkem, adaptabilní na nová prostředí.

Dle informantů, hlavními třemi běžnými aspekty udržení pozornosti je změna síly hlasu, oční kontakt a zajímavě podaná látka. Stále něco děje a nikdy se nezdrží u jednotlivé aktivity příliš dlouho. Většina informantů se shoduje na tom, že silný hlas pomůže udržet pozornost, ale ani to se nesmí přehnat. Naslouchat studentům je vynikající metoda, neboť se buduje vztah a s ním vzájemný respekt. Nenadálá změna hlasu nebo pohyb po třídě pomáhá k udržení pořádku zaručeně. Čtyři informanti považují přípravu za mimořádně důležitou. Propracovaný plán je zárukou kvality hodiny. Pokud učitel improvizuje, studenti se obvykle nudí nebo nespolupracují.

17.3 Část třetí – porovnání s místními učiteli při plnění úkolů a závěr (zkušenost)

Diskuze k analýze otázek č. 22–26

Tři informanti se necítí na to, aby se porovnali s českými učiteli, neboť nikdy neviděli, jak Češi učí, ale pouze o tom slyšeli. Z toho, co slyšeli, se domnívají, že český učitel klade důraz na formu a pravidla, naproti tomu američtí učitelé používají informace, které studenty učí, v praxi. Jsou méně interaktivní a méně zapojují studenty do projektové a aktivní práce. Rozdílnost je zřejmý v očekávání množství a kvalitě vyučovaného materiálu. Od studentů ví,

že čeští učitele někdy nejsou ochotni pomoci studentům mimo vyučování nebo konzultační hodiny, což je u rodilých mluvčím běžná praxe. Poskytují studentům pomoc kdykoliv ji potřebují a studenti se na ně obracejí s důvěrou. Češi vyrůstali v systému učení bezmyšlenkovitého a mechanického učení, kdežto Američané vyrůstají ve vzdělávacím systému, který upřednostňuje mnoho diskusí a psaní esejí. Máme různý pohled na slovo „přísný“. Američané jsou ve svém přístupu více individualističtí, čeští učitelé se více drží knihy. Nevýhody výuky na střední škole je v množství práce, opravování testů, svázanosti kurikula a dohady s rodiči. Práce na střední škole je výzva.

Navzdory pocitům mnohých lidí, a touhám bydlet v Americe, se tito informanti rozhodli hledat svoje štěstí v České republice. Někteří dokonce plánují trvalý pobyt a založení rodiny, někdo se naopak poohlíží po nových možnostech. Nabízí se otázka, co naše země nabízí tak dobrého, že u nás zůstávají lidé ze západních zemí.

Ve všech případech se rodilý mluvčí svoji produkci hodnotí výše než produkci nerodilých mluvčích. Zakládají svoji úvahu na svědectví studentů, které učí a na jejich výpovědích. Zakládají svoje pozorování také na osobním pocitu. Kdyby se oni sami rozhodli učit se cizí jazyk, čemu by dali přednost. Jediným skutečným argumentem, který hovoří pro nerodilé mluvčí, je znalost gramatiky a výuka jazyka na pozadí mateřského jazyka. Na druhou stranu hovořit vyučovaným jazykem ještě nekvalifikuje učitele k tomu, aby se stal úspěšným učitelem. Potřebuje se seznámit s didaktickými prvky výuky. Ideálem zůstává kvalifikovaný, zkušený učitel před učitelem nezkušeným.

Na závěr vyjádřili ideál mladého člověka, který miluje svoji práci, cítí se v ní užitečný a správně využitý, a motivátorem pro svoje studenty.

Pozorování výkonu učitele formou virtuální hospitace

Pro účely výzkumu jsem dále provedla analýzu hospitačních protokolů. Zkoumala jsem pro tyto účely 39 nahrávek výuky českých učitelů střední školy různých předmětů vyučovaných českými učiteli i rodilými mluvčími, kteří vyučují anglický, španělský, francouzský a německý jazyk, také CLIL, předměty vyučované v cizím jazyku.

Na základě těchto protokolů jsem došla k následujícím závěrům. Kvalita výuky přímo závisí na přípravě na výuku. Přesto, že praxe ukazuje, že výuka s rodilým mluvčím je pro žáky mnohdy z různých důvodů přijatelnější a zábavnější, hodnocení kvality vedením školy prokázalo jako hlavní parametr úspěchu přípravu na vyučování. I přesto, že vyučující věděli, že bude jejich výkon nahráván, někteří z nich nezvládli přípravu ani rozvržení hodiny. Jiní naopak trpěli trémou z nahrávání a nepodali tak klidný výkon jako jindy. Většina z nich však

zvládla přípravu i předvedení hodiny na vysoké úrovni a i přes některé obavy z neúspěchu byli sami při pohovoru se svým výkonem spokojeni více, než čekali.

18 Diskuse

Výzkumný záměr si kladl za cíl zhodnotit osobnostní charakteristiku, roli a profesní kompetence rodilých mluvčích ve výuce anglického jazyka v českém vzdělávacím systému, jejich vlastní pohled na výuku a hodnocení jejich práce z hlediska zaměstnavatele ve středoškolském systému. Dalším cílem práce bylo zmapovat výhody a nevýhody využívání rodilých mluvčích jako učitelů v českém vzdělávacím systému. V praktické části byla teorie podložena či vyvrácena kvalitativním šetřením pomocí techniky diskuse s informanty, jimiž byli samotní rodilí mluvčí. Byly zkoumány podmínky, za kterých v cizí zemi pracují a jejich postoje k samotnému pobytu i práci. Výzkum naplnil očekávání v určitých bodech a podpořil nové moderní teorie strmě se rozvíjející v posledních pěti letech. V České republice, oproti ostatním zemím, je situace stále v počátečním hledání.

Z rozhovorů a z dlouholeté učitelské praxe jsou známé metody, které se během času mění, ale také způsoby, které zůstávají stejné, přestože se doba i podmínky pro práci postupně mění, a to v některých směrech k lepšímu a v některých směrech k horšímu. Vylepšení v posledních dvou letech vidíme především ve snadnější legalizaci učitelů, rodilých mluvčích. Zde byl zaznamenán výrazný posun. Zaměstnanec, učitel, pracující na hlavní pracovní poměr je legalizován získáním zaměstnanecké karty, s čímž souvisí i udělení povolení k jeho dlouhodobému pobytu. Rodilí mluvčí v Evropské unii a jejich zaměstnavatelé mají situaci ještě jednodušší. Nepotřebují vízum vůbec. S požadavkem vysokoškolského vzdělání (alespoň bakalářského) pro získání zaměstnanecké karty se kvalita učitelů zvýšila a jejich status, učitele-rodilého mluvčího je svým způsobem jedinečný ve výuce cizího jazyka a otvírá rodilým mluvčím cestu do školství, i když obvykle nevlastní titul v oblasti vzdělávání.

Další změnou je věk těchto učitelů. Není již výjimkou, že přijíždějí lidé starší, ne pouze čerství absolventi. Tito lidé se často v zemi usadí na dlouhou dobu, někdy dokonce i nastálo, což také přispívá k vyšší kvalitě, neboť vzdělání žáků je kontinuální a vedení školy nemusí každoročně zaučovat nové, v praxi nezkušené, pracovníky. Z našich diskusí vyplývá obojí. Nikdo s informantů není v zemi pouze jeden rok či méně, což podporuje zmíněnou informaci. Tito lidé přijíždějí do země za účelem vyučovat anglický jazyk a vybírají si svoji destinaci podle kvality vyučovacího programu TEFL téměř automaticky procházejí vzdělávacími kurzy nahrazujícími pedagogické minimum.

I v dnešní době je rodilý mluvčí především přínosem kulturním a nositelem autentického cizího jazyka. V dnešní době se lidé také učí cizí jazyk z důvodu komunikace při cestování,

ale oproti době po revoluci se majoritní zájem přesunul spíše na využitelnost v obchodu nebo dalšího studia v zahraničí. Mimořádnou výhodou těchto dvou cílů se v poslední době čím dál více stává integrace CLIL ve výuce (Content and Language Integrated Learning). Tento výukový směr je podporován státem a přispívá ke konkurenceschopnosti na zahraničních trzích i v místních korporacích a vhodně připravuje žáky na další zahraniční studium. Tento směr je zároveň určen pro výuku českými nejazykovými učiteli s nadprůměrnou znalostí anglického či jiného jazyka.

V dnešní době otevřeného trhu a zvýšených nároků na kvalitu má rodilý mluvčí zcela zásadní význam pro určení kvality školy a poskytovaných služeb veřejnosti. Pokud škola nemá rodilé mluvčí žádné, není v hledáčku žadatelů. Nejběžnější postup a standard je kombinace rodilých mluvčích s českými učiteli anglického jazyka, při čemž rodilí mluvčí je v minoritním zastoupení, např. poměrem jedna hodinu ku čtyřem vyučovacím hodinám týdně. Taková kombinace má pouze minimální význam pro výrazné zlepšení kvality, např. výslovnosti, ale přesto hraje roli při výběru školy. Školy, jejichž program je založen pouze na výuce rodilými mluvčími jsou nejvyhledávanější, i přestože rodič či žadatel není schopen posoudit kvalitu edukačního procesu. Nicméně, kvalita jejich vzdělávacího procesu je obvykle vysoká pro zajištění návaznosti a přílivu dalších klientů. Škola si z marketingového důvodu nemůže dovolit zaměstnat učitele nízké kvality, neboť získávání studentů na osobní doporučení (*Word of Mouth*) je v dnešní době velmi rozšířený způsob reklamy. Opak by způsobil negativní reklamu a v důsledku nízký počet přihlášených uchazečů a odliv i těch klientů, které dosud škola měla. Z uvedených skutečností vyplývá, že pokud není program veden výhradně rodilými mluvčími, určitý poměr rodilých mluvčích a českých učitelů musí být zajištěn pro konkurenceschopnou nabídku produktu, dokonce v některých případech je český učitel nezbytností.

Při postupném budování lepších vzdělávacích programů se stát snaží o co nejlepší poskytovaný program již na ZŠ. V důsledku toho se v dnešní době prakticky nevyskytují absolventi ZŠ v začátečnické úrovni anglického jazyka. Jejich úroveň znalostí často není vysoká, ale dlouhodobý styk s jazykem jim buduje alespoň základy, na kterých lze stavět.

Z diskuse i z praxe dále vyplývá, že v dnešní době není zásadní nedostatek kvalitních rodilých mluvčích, jako tomu bylo po revoluci v roce 1989. Ředitelé škol byli nuceni si vybírat kvalitní učitelé (recruiting) přímo na místě ve školách v USA nebo Británii, zatímco dnes je v naší zemi tak velké množství kvalifikovaných učitelů, že nestojí velké úsilí je najít. Do škol s dobrou pověstí se obvykle hlásí více žadatelů, než škola může přijmout, takže je kvalita zajištěná již samotným výběrem. Učitelé, rodilí mluvčí, obvykle sami hledají volné pozice na webových stránkách www.expats.cz nebo na stránkách jednotlivých škol.

Kontakt s jazykem skrze rodilého mluvčího poskytuje následující výhody. Student se seznámí s kulturou země v originálním podání, ne pouze na akademické úrovni. Nerodilý mluvčí v některých směrech nikdy nemůže nahradit rodilého např. ve znalosti slangových nebo moderních a neběžných výrazů, dialektů nebo výrazů pocházejících z místních zvyklostí. Na druhou stranu výklad gramatiky na pozadí rodného jazyka je vynikající pomůckou, i když je možné se gramatické jevy naučit i s rodilým mluvčím od začátečnické úrovně. Úspěch záleží na podání učitele a charakteru přijímající osoby. Někteří žáci potřebují výklad českého učitele, aby dobře pochopili strukturu. Seznamovat se se stavebními kameny jazyka v jazyce, kterému žák nerozumí, je pro některé studenty obtížné. Pokusy ukázaly, že přestože je takový začátek složitější, dosažený výsledek se dostaví rychleji a základ je v některých směrech pevnější. U jiných žáků je tomu naopak. Většina žáků však díky Internetu, filmům v originále a písničkám nemají bariéru vnímat gramatiku v původním jazyce. Žáci jsou dokonce přesvědčeni, že je rodilý mluvčí může naučit gramatiku lépe než místní učitel. Ideální kombinace je pokud má učitel oba jazyky na nejvyšší úrovni. V dovednosti “listening” a překladu s jednotlivých jazyků je dovednost českých učitelů vítaná, leckdy efektivnější než u rodilých mluvčích. Písemný projev je téměř vždy nutné zkontrolovat rodilým mluvčím, což též dokazuje inzerce překladatelských agentur, kteří inzerují tuto službu se slibem korektury rodilým mluvčím, aby si zajistili příliv dalších zákazníků.

V dnešní době, kdy existuje mnoho dosažitelných zdrojů, je člověk přijímán na pozice podle svých dovedností a schopností. Pokud žadatel o práci v zahraniční firmě prokáže znalosti cizího jazyka na úrovni rodilého mluvčího, bude mít vždy přednost před člověkem, který se pouze domluví, ale kvalita jeho projevu nebude odpovídat požadované mezinárodní úrovni evropského referenčního rámce. V tomto případě je rodilý mluvčí působící jako “role model”, od kterého lze i pasivně, odposlechem (receptive skills) i konverzací (productive skills), kopírovat určité návyky a styly, které zvýší úroveň projevu na požadovanou míru. Lidé, kteří aktivně nezvyšují svoji úroveň projevu (productive skills) mají menší šanci uspět na akademické půdě, pokud výrazně nevynikají v jiném oboru a anglický jazyk je pro ně konferenční dorozumívací jazyk podružného významu. Existuje mnoho lidí, jejichž cílem je domluvit se na dovolené či přečíst si knížku nebo pasivně přijímat kulturu jako film, divadlo atd. a netouží jazyk umět aktivně, neboť nemají prostor do učení vložit tolik úsilí. Lidí, kteří dosáhnou učením kvality projevu rodilých mluvčích je málo. Jsou to zpravidla lidé, kteří dosáhli této úrovně v nižším věku v zahraničí. Některé národy nejsou schopny zbavit se přízvuku ani pod vedením rodilých mluvčích. Výjimka vždy může potvrzovat pravidlo.

Velkým přínosem je střídání učitelů, rodilých a nerodilých mluvčích, pro výuku jazyka. Model jednoho učitele přináší nevýhodu, že člověk je schopen vnímat pouze jeden typ

výslovnosti a není vystaven reálnému skutečnému jazyku. Vnímaví rodiče dětí již dnes vítají střídání učitelů ve výuce cizích jazyků. V některých školám dokonce vyučuje jiný učitel gramatiku, jiný konverzaci a jiný ostatní dovednosti, právě ze zmíněného důvodu.

Absolventi obvykle pro svoji akademickou budoucnost a další studium potřebují složit mezinárodní zkoušky (FCE, CAE, TOEFL a jiné). Cílem však nemusí být „složit zkoušku“ nebo „naučit se jazyk“. V prvním případě jde o styl zkoušení, kdežto v případě zvládnutí cizího jazyka je třeba se naučit celý komplex dovedností, které dohromady vytvoří komunikační prostředek pro vyjádření citů, vděčnosti nebo jiných vyjádření. V dnešní době již lidé považují přítomnost rodilých mluvčích ve výuce za standard, ne za prestižní záležitost. Nepřítomnost rodilých mluvčích, alespoň z části, není možná. Naopak lidé poměrně slepě vyžadují tuto službu a neřeší kvalitu na rozlišitelné úrovni. Setkáváme se i s názorem, že sympatie hraje silnou roli. Student někdy hodnotí horšího učitele lépe než kvalitního učitele, který není zábavný. Student neřeší svůj posun ve vědomostech, ale pocit dobré zábavy. Svoji nezastupitelnou roli hraje i pohlaví.

V teoretické části jsme se zmínili o lingua Franka a o rodilých mluvčích s různým typem výslovnosti. V dnešní době globalizace je angličtina používaná na většině zeměkoule a mnoho přízvuků, které bychom nechtěli považovat za autentické, se za něj považují. Máme na mysli odlišnosti ve výslovnosti Australanů, Novozélandců, Kanadců, Britů, Američanů ze severu nebo z jihu, Jihoařičanů, Indů a dalších národů, kde je nejužívanějším jazykem angličtina. I tito lidé vyjíždějí do světa vyučovat angličtinu v roli rodilých mluvčích. Snadno lze spočítat, že nerodilých mluvčích je na světě více a jsou na výuku ve své zemi obvykle lépe didakticky i psychologicky připraveni. Jejich zařazení do vzdělávacího procesu je snadnější díky nulové fluktuaci a znalosti místní kultury organizace práce a znalosti administrativních požadavků ve školství a v neposlední řadě splňují kvalifikační předpoklady. Dle výzkumů, česká i jiná populace dává téměř stoprocentní přednost rodilým mluvčím před místními učiteli. Nedostatek lze spatřovat pouze v tom, že málokterý z nich je schopen se naučit cizí jazyk dokonale, i když výjimky existují. Dnes víme, že kombinace obou těchto typů není špatná volba a do budoucna může přinést dobré výsledky. Kvalitní rodilý mluvčí bude na trhu vzdělávacího procesu do budoucna vždy žádaný i navzdory nedostatkům, které tato volba s sebou přináší.

Nejdůležitějším atributem vysoké úrovně výuky je učitel, který umí učit. Zná didaktické postupy, nebo je alespoň schopen se je naučit a má nadání zastávat tento obor. Výzkumy ukazují, že bez nadání a nadšení učitel dosahuje pouze polovičatých výsledků. I učitel s nadáním není vhodný pro každý typ vyučované skupiny. Je třeba citlivě vybírat, kdo je vhodnější učitel pro začátečníky a kdo je vhodnější pro více pokročilé, protože i to hraje roli

pro dosažení uspokojivého výsledku. Kde některý učitel neuspěje, tam jiný může uspět a naopak. Záleží na počtu a složení studentů, na atmosféře a dynamice třídy. Aspektů, které je třeba brát v úvahu je mnoho. Nejvyšší kvalitou učitele je však profesionální nezaujatý postoj k žákovi a vytvářející neohrožující studijní prostředí.

Úspěch ve vyučování rodilých mluvčích může způsobovat jejich nezpochybnitelné sebevědomí. Podle rozhovorů si všichni věří, že jsou dobří nebo věří reakcím okolí. Prezentační schopnosti rostou s dávkou sebevědomí a dopad na diváka, posluchače či žáka je veliký. Každý z informantů si uvědomuje, že má svoje silné a slabé stránky, které vedou k různé kvalitě vyučování. Ať je to jistota, že informant vyučuje své žáky nejefektivnější formou, zábavně a nezapomenutelně, nebo ve snaze pomoci, je-li to třeba. Naopak slabou stránku sami učitelé vidí v tom, že oproti místnímu učiteli nejsou schopni udržet disciplínu ve třídě. Žáci cítí vstřícnost a přátelství, což někdy zneužívají. Autoritativní chování je cizincům nevlastní, u Čechů je naopak běžné. Informanti se shodují na tom, že musí na vyváženém přístupu pracovat. Pochopili, že přátelství mezi žákem a učitelem není vhodné. Je třeba nepodcenit první léta výuky a nastavit si vhodně pravidla.

Z rozhovoru je zřejmé, že informanti rádi učí všechny dovednosti jazyka, nicméně každý z nich má svoje oblíbené odvětví výuky. Pro někoho to je strukturální gramatika, pro jiného konverzace nebo speciální předměty jako literatura nebo reálie. Informanti sami vidí velkou výhodu ve svém potenciálu znalosti svého rodného jazyka, což jim přidává autoritu. Předmět, který učí, umí mnohem dokonaleji, než jejich studenti budou umět při nejlepší vůli a pílí při absolvování studia. Rodilý mluvčí má výsadu mimořádného citu pro jazyk, čímž se odlišuje od nerodilého mluvčího. Je schopen reagovat na novinky, nepoužívá archaismy a chápe výjimky. Student bez větší námahy imituje učitele a bez výrazného drilu se může naučit správnou konverzaci stálým poslechem autentického jazyka během výuky. Rodilí mluvčí mohou vyvinout konverzaci na základě svých reálií, které se sice dají naučit, ale prožité se od naučeného značně liší. Rodilý mluvčí však není schopen sledovat překlad z jazyka do jazyka. Velkou výhodou nerodilých mluvčích je v tom, že rozumí oběma jazykům a chápe struktury a rozličnosti obou jazyků. Pokud nerodilý mluvčí nemá možnost alespoň občasné konverzace s rodilým mluvčím, jeho znalost upadá.

Velkou nevýhodou rodilých mluvčích je neustálý boj s legalizací svého pobytu a vyřízení pracovního povolení, což je stresující a finančně náročné. Z výzkumu vyplývá, že je v zásadě nemožné zaujmout jediné stanovisko ve výběru vhodného typu učitele. Jedná se o individuální přístup i požadavky studentů.

19 Závěr

Všeobecně hodnotná výuka anglického nebo jiného cizího jazyka je v České republice stále ve fázi rozvoje a hledání. Globalizace světa a stále těžší podmínky získání dobrého zaměstnání budou katalyzátorem, alespoň u jednotlivců pro výbavu jedním až dvěma cizími jazyky. Výběr vhodného učitele s ohledem na obě zmíněné skupiny stále záleží na jednotlivci nebo škole. Existují výhody i nevýhody u obou skupin a pouze osobní zkušenost může poskytnout odpověď na tuto otázku.

V každém případě je z průzkumu zřejmé, že obliba učitelů – rodilých mluvčích z důvodu mnoha zmíněných charakteristických rysů (kvalita projevu, kulturní obohacení, atmosféra ve třídě a další) je veliká a jejich legalizace složitá. V oblasti fonetiky a flexibility vyjadřování je rodilý mluvčí nejlepší volbou. Z hlediska pochopení způsobu učení a kulturního pozadí, na kterém se výuka odehrává má své nezastupitelné místo místní učitel. Vhodnost výběru záleží především na typu člověka.

Výzkum ve světě podporuje tuto problematiku jako postupně se rozvíjející vědu a aplikace na místní trh v jednotlivých kulturách je správnou cestou, vedoucí k symbióze toho nejlepšího, co v této oblasti bylo objeveno. Správné řešení celé situace spočine v pochopení toho, co komu prospívá. Skutečností zůstává, že globalizovaný svět bude stále nabízet větší možnosti na trhu práce a v odvětví vzdělávání a nekonečné možnosti volby a tolerance, kterou se dnešní doba vyznačuje, čímž žákovi umožní vybrat si to nejlepší pro jeho rozvoj osobnosti a jazykových kompetencí napříč všemi řečovými dovednostmi.

20 Bibliografie

1. SNOW, D. (1996). *More Than a Native Speaker*. Alexandria, Virginia, USA: Pantagraph Printing, Bloomington, Illinois, USA.
2. CHODĚRA R. (2006). *Didaktika cizích jazyků*. Praha: Academia, ISBN 80-200-1213-3.
3. KESNER, Z. (2010). *Řízení školy*. Praha: Wolters Kluwer, 1/2010 str. 24.
4. SVĚTLÍK, J. (2006). *Marketingové řízení školy*. Praha: ASPI, a. s., 300 s. ISBN 80-7357-176-5.
5. KOLLN, M. A FUNK, R. (2002). *Understanding English Grammar*. The Pennsylvania State University, Eastern Illinois University: Pearson Education, Inc., ISBN 0-205-33622-1
6. VALENTA, J. (2010). *Zákon o pedagogických pracovnících prakticky a přehledně*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 144s, ISBN 978-80-7357-567-0.
7. CRYSTAL, D. (2010). *Encyclopedia of Language*, the 3rd edition, Cambridge University Press, ISBN 978/0/521/73650/3 paperback, p. 388, 370, 367
8. HOFMAN, V. FFÚ, (2012/2013). Vysoká škola ekonomická v Praze, *Cizí jazyky*, 2012/2013, roč. 56, číslo 3 str. 11
9. CURAZON, J. (2013). *Gravity*. Lion and Tiger
10. *Učitelství noviny* 4/2010: článek „Angličtina či američtina ve výuce již téměř nepotkáte“
11. MŠMT ČR Grant. Praha: autor neznámý, 2000/1 – 4/5.
12. Časopis (2011–2012). *Cizí jazyky – časopis pro teorii a praxi*. číslo 1, ročník 55
13. HOFMAN V. (2012/2013). *Cizí jazyky*, roč. 56, číslo 3 str. 11
14. MŠMT ČR Grant: "*Mladá generace na počátku integrace české společnosti do evropských struktur*" Výzkum "Vlastenectví a evropanství mladé generace", 2000/1 – 4/5,
15. MK ČR Grant (2002). "*Informatizace české společnosti v kontextu globalizace a evropské integrace*", Výzkum "Média a informace", 2002–2/2
16. IDNES *Rodilí mluvčí*. [Online] seznam.cz, [cit. 13. 3 2015]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/ve-skolach-ubyli-rodili-mluvci-dz2-/domaci.aspx?c=A130326_140658_domaci_jj.
17. VÁŇA, J. (2010). *O metodologických problémech a rozvoji pedagogické teorie*. Pedagogika 1962, č. 3, Kesner, 1/2010 str. 24

18. ŠVEC, V. (2005). *Pedagogické znalosti učitele: Teorie a praxe*. Praha: ASPI, a. s., str. 95
19. ANDERSON, L. (1995). W. *International Encyclopedia of Teaching and Teacher Education*. 2nd. Ed. Oxford: Pergamon,
20. VALENTA, J. (2010). *Zákon o pedagogických pracovnících*. Praha: Wolters Kluwer
21. HUNTEROVÁ, M. (1999). *Účinné vyučování v kostce, Mastery teaching*. 1. vyd. Praha: Portál, 102 s. ISBN 80-7178-220-3
22. GRUBER, D. (2012). *Zlatá kniha komunikace*. 5. vyd. Gruber – TDP, USA
23. PRŮCHA, J. (2002). *Učitel. Současné poznatky o profesi*. Praha: Portál,
24. AMSTRONG, T. (1994). *Multiple Intelligence in the Classroom*. Alexandria, VA: Association for Supervisors and Curriculum Development.
25. HERRELL, A. a JORDAN, M. (2004). *Fifty Strategies for Teaching English Learners*. 2nd ed. California State University, Fresno, Pearson Education, ISBN 0-13-098462-0
26. HARMER, J. (2007). *The Practice of English Language Teaching*. 4th ed. Pearson Education Limited, ISBN – 978 1 4058 4772 8, 1988
27. WRAY, A. (1999). *Formulaic Language in Learners and native speakers*. *Language teaching* 32/4
28. SUAREZ, J. (2000). „Native“ and „Non-native“: not only a question of terminology. *Humanising Language Teaching*
29. BIGGS, J. B., TELFER, R. (1987). *The Process of Learning*. Prentice Hall, Sydney
30. HOFSTEDE, G. (2001). *Culture's Consequences*. Mc Graw – Hill, London
31. OECD (1996). *Measuring Quality of Schools*. OECD, Paris
32. STOLL, L., FINK, D. (1999). *Changing our Schools*. Open University Press
33. NOIJONS, J. *Video in English* [Online] Dostupné z: <http://relang.ecml.at/en-us/Home>
34. ROACH, P. (2010). *English Phonetics and Phonology – a practical course*. 3. vyd., Cambridge University Press, UK, ISBN 978-0-521-71740-3 Paperback with Audios CDs
35. MŠMT, (2009/2010). *Katalog požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky*. platný od šk. roku 2009/2010 pod č. j. 3233/2008-2/CERMAT
36. *Common European Framework of Reference Levels of Languages*. [Online] Evropský referenční rámec pro jazyky. [cit. 20. 11. 2013] Dostupné z: <http://www.profienglish.cz/cefr.html>

37. *Comparison of General American and Received Pronunciation*. [Online], Porovnání výslovnosti [cit. 22. 11. 2013] Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Comparison_of_General_American_and_Received_Pronunciation
38. *Special Eurobarometr. 386*, European Commission, Report [Online] [cit. 15. 12. 2013] Dostupné z pdf: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf
39. *Jazyková gramotnost, mediální informační banka* – interaktivní vyhledávací služba Anopress, [Online] kurzycz [cit. 15. 12. 2013] Dostupné z: <http://zpravy.kurzy.cz/109042-jazykova-gramotnost-poroste/>
40. *Stav a vývoj znalostí cizích jazyků české populace*, [Online] [cit. 3. 3. 2016] Dostupné z: http://www.insoma.cz/index.php?id=1&n=1&d_1=paper&d_2=jazyky_cz
41. *Futurum* [Online] [cit. 19. 12. 2013] Dostupné z: <http://www.ucimse.cz>
42. IDNES – zprávy, [2. 4. 2013] *Ve školách ubyli rodilí mluvčí* [cit. 4. 5. 2015] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/ve-skolach-ubyli-rodili-mluvci-dz2-/domaci.aspx?c=A130326_140658_domaci_jj
43. IDNES – *článek z novin* [Online] [7. 1. 2010] *Inspektoři* [cit. 15. 5. 2015] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/inspektori-kazdy-treti-stredoskolsky-anglictinar-nema-kvalifikaci-115-/domaci.aspx?c=A100107_120314_studium_taj
44. KADLEC, K. [Online] [4. 4. 2013] *Native speakers in school system way down on '90s numbers*. [cit. 15. 5. 2014] Dostupné z: <http://www.radio.cz/en/section/curaffrs/native-speakers-in-school-system-way-down-on-90s-numbers>
45. *Národní ústav pro vzdělávání v ČR*. [Online] Tisková zpráva [cit. 2. 6. 2015] Dostupné z: <http://www.nuv.cz/vzdelavani-v-cr>. Dále dostupné z: <http://www.nuv.cz/vse-onuv/zavedenim-druheho-povinneho-ciziho-jazyka-na-zs-se-zlepsi>
46. MURRAY, J. [Online] *English Experts*. [14. 3. 2013] [cit. 15. 5. 2014] Dostupné z: <http://www.englishexperts.com.br/2013/03/14/are-native-english-speakers-really-better-teachers/>
47. CHLÁDEK M. *Nebudou muset znovu do školy*. [Online] Článek z tisku, [7. 3. 2014] [cit. 7. 3. 2014] Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Starsi-ucitele-i-rodili-mluvci-dostanou-od-ministerstva-vyjimku-Nebudou-muset-znovu-do-skoly-306493>
48. *UK accent RP Received Pronunciation*. [19. 10. 2010] [Online Video] [cit. 4. 2. 2014] Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=bIemPxHSb6Q>

49. *Oxford Dictionaries. How many words are there in the English dictionaries?* [Online] [cit. 2. 5. 2014] Dostupné z: <http://www.oxforddictionaries.com/words/how-many-words-are-there-in-the-english-language>
50. *Nejrozšířenější jazyky.* [Online] Jazyk, studium, práce, [30. 9. 2008] [cit. 3. 1. 2015] Dostupné z: <http://www.jazyky.com/nejrozsirenejsi-jazyky/>
51. IDNES *zprávy.* [Online] Školám zbyli rodilí mluvčí [2. 4. 2013] [cit. 15. 5. 2014] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/ve-skolach-ubyli-rodili-mluvci-dz2-/domaci.aspx?c=A130326_140658_domaci_jj
52. *Personalista.* [Online] Volba správného lektora [30. 1. 2008] [cit. 15. 1. 2015] Dostupné z: <http://www.personalista.com/celozivotni-uceni/rodily-mluvci-nebo-cech-volbu-spravneho-lektora-resi-mnoho-studentu.html>
53. *Lingua Franca.* [Online] [19. 3. 2014][cit. 2. 6. 2014] Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Lingua_franca
54. *General American Accent.* [Online] [22. 6. 2014] [cit. 24. 6. 2014] Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/General_American
55. *English teachers – native or non-native English speakers?* [Online] [cit. 16. 9. 2013] [cit. 3. 3. 2014] Dostupné z: <http://ebc-tefl-course.com/native-or-non-native-english-speaker/>
56. *Rodilí mluvčí mají přínos pro žáky i učitele.* [Online] [cit. 2. 4. 2013] [cit. 2. 6. 2014] Dostupné z: <http://www.wattsenglish.cz/wattsenglish-v-mediich/clanek-na-webu/491-ze-skol-temer-zmizeli-rodili-mluvci.-dobrodruhy-vsak-nahradili-kantori./>
57. MEDGYES, P. "*When the Teacher is a Non-native Speaker.*" [Online] [cit. 3. 4. 2014] Dostupné z:<http://teachingpronunciation.pbworks.com/f/When+the+teacher+is+a+non-native+speaker.PDF>
58. MOUSSU, L., LLURDA ENRIC. "*Non-native English-speaking English language teachers: History.*" [Online] Cambridge University Press, [cit. 25. 5. 2014] Dostupné z: <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/al/research/groups/ellta/elted/events/download.pdf>
59. *Vlastní pozorování, osobní výzkum, praxe a zkušenosti*
60. Šmídová, T. Tejkalová L. a Vojtková N. (2012). *CLIL ve výuce*, Národní ústav pro vzdělání, školské úpradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Praha, ISBN 978 80 87652 57 2